

โครงการสันติมาตร ไทย-

ญี่ปุ่น

“ระบบประกันสังคมของญี่ปุ่น
: กรณีศึกษาการดูแลระยะยาว”

- “State-Building: Governance and World Order in the 21st Century”
 - “Policy Debates in LDP President Race”
- ญี่ปุ่น: ประเทศที่ทรงอิทธิพลทางด้านบวกต่อโลกมากที่สุด!?

สารบัญ

ส่วนที่ 1 รายงานการวิจัยโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

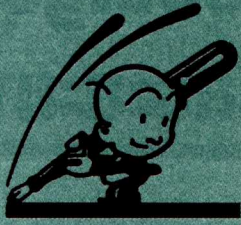
- ระบบประกันสังคมของญี่ปุ่น
: กรณีศึกษาการดูแลระยะยาว 4
โดย สุวัฒนา เลิศมโนรัตน์

ส่วนที่ 2 บทความที่น่าสนใจ

- ค้นความคิด
“State-Building: Governance and
World Order in the 21st Century” 16
โดย เอกสิทธิ์ หนูนุกัถ์
- การเมืองญี่ปุ่นวันนี้
“Policy Debates in LDP President Race” 20
โดย ศิริพร วัชชวัลคุ
- ใต้ต้นซากุระ
ญี่ปุ่น: ประเทศที่ทรงอิทธิพลทางด้านบวกต่อโลกมากที่สุด?!? 24
โดย มณีนุช สัมมาชีวิตกิจ

ส่วนที่ 3 รอบรู้เรื่องญี่ปุ่น

- ตามรอยตะวัน สารพันเรื่องน่าอ่าน 26
โดย มณีนุช สัมมาชีวิตกิจ
- ตะลุยแดนปลาดิบ 36
โดย ภาณุมาศ รักชาติยิ่งชีพ
- J-Culture 46
โดย สุรเดช คล่องมงคล
- J-Quiz 49
โดย สุรเดช คล่องมงคล

Editorial.....

1 มีเดือนที่ผ่านมา ทีมชาติญี่ปุ่น ชุดที่แบกภาระความฝันจากชาวญี่ปุ่นทั่วประเทศ ได้ก่อความผิดพลาดครั้งยิ่งใหญ่ จนส่งผลให้พวกเขาต้องหลุดออกจากวงโคจรของการแข่งขันฟุตบอลโลก 2006 เร็วกว่าที่คาดคิด ความเจ็บปวดที่เยอรมนีหนนี้ น่าจะเป็นอีกบทเรียนหนึ่งที่ทำให้พลพรรคชาмуโร สิ้นน้ำเงินเข้มแข็งขึ้น จนสามารถแสดงผลงานได้ดียิ่งขึ้น ขึ้นในการแข่งขัน ทั่วนาเมนต์ต่อไป

อย่างไรก็ดี บาดแผลจากแดนไกลครั้งนี้ อาจไม่ใช่สิ่งที่ชาวญี่ปุ่น ทั้งหลายต้องกังวลยาวนานมากนัก เนื่องจากพวกเขากำลังจะต้องเผชิญหน้า กับปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกชีวิต ในดินแดนอาทิตย์อุทัยอย่างสิ้นเหลือ นั่นคือ โครงสร้างประชากรที่กำลังปรับตัว เข้าสู่ภาวะสังคมชรา (Aging Society) และการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าพรรค LDP ของนายจุนอิชิโระ โคอิสุมิ

หากจะว่าไปแล้ว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของญี่ปุ่นที่กำลังปรับตัวเข้าสู่ภาวะสังคมชรานั้น ถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะมีการคาดหมายกันว่าสังคมไทยจะต้องประสบกับปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกับญี่ปุ่น ในช่วงเวลาอีกไม่เกินครึ่งศตวรรษนี้ ปรากฏการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมญี่ปุ่นนี้จึงน่าจะเป็นกระจกสะท้อนอนาคตที่แจ่มชัดให้กับสังคมไทยของเราได้เตรียมรับมือ

แต่กระนั้นก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคงเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ แต่อาจไม่มีผลกระทบกับไทยมากเท่ากับวาระแห่งการผลัดเปลี่ยนหัวหน้าพรรคการเมืองสำคัญของญี่ปุ่นเช่นพรรค LDP ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงหัวหน้ารัฐบาลอีกด้วย

และแม้ว่าจนถึงบัดนี้ ผู้ถูกคาดหมายว่าจะได้รับการเลือกตั้งให้เป็นหัวหน้าพรรค LDP คนใหม่ ดูจะมีแนวโน้มที่ค่อนข้างจะชัดเจน แต่ช่วงเวลาที่เหลือก่อนการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการยังมีอีกพอสมควร ทำให้สังคมไทยไม่ควรคลาดสายตาจากห้วงยามก่อนการเลือกตั้งนี้เป็นอย่างที่สุด ทั้งนี้เพราะนโยบายของผู้สมัครแต่ละรายล้วนแล้วแต่มีนัยยะที่สำคัญต่อการเมืองในภูมิภาคเอเชียอย่างยิ่ง

แน่นอนว่า เรื่องราวต่างๆ ข้างต้นเหล่านี้ได้ถูกรวบรวมอยู่ในจดหมายข่าวฉบับนี้ เพื่อให้ท่านได้ทำความเข้าใจและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมญี่ปุ่นที่อาจส่งผลกระทบต่อไทยต่อไป นอกจากนี้ยังมีสรรสาระที่น่าสนใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นอีกมากมายที่รอให้ท่านพลิกเข้าไปคลและชม

สุรเดช คล้องมงคล

บรรณาธิการ

จดหมายข่าว โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

กรกฎาคม 2549

(ภาพปกหน้าจาก <http://www.sumitomo.gr.jp>)

(ภาพปกหลังจาก <http://www.japanguide.com>)

Research.....
Report.....

ระบบประกันสังคมของญี่ปุ่น : กรณีศึกษาการดูแลระยะยาว

โดย สุวัฒนา เลิศมโนรัตน์*

7 ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเด็นปัญหาผู้สูงอายุได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในนานาประเทศ และญี่ปุ่นเองก็เป็นประเทศหนึ่งที่เผชิญกับปัญหาดังกล่าว นั่นคือ ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก (ประชากรชาวญี่ปุ่นที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มจำนวนสูงขึ้นเป็น 26.82 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด) ซึ่งผลกระทบจากการเป็นสังคมชราได้ทวีความรุนแรงขึ้นและส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนในสังคมอย่างมีนัยยะสำคัญ ในขณะเดียวกันสังคมญี่ปุ่นเองก็ได้ดำเนินการทางด้านกฎหมายต่างๆ เพื่อรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ญี่ปุ่นมีการนำระบบประกันการดูแลระยะยาวมาใช้ ดังนั้นแล้ว วิทยานิพนธ์เรื่อง “ระบบประกันสังคมของญี่ปุ่น: กรณีศึกษาการดูแลระยะยาว” โดย สุวัฒนา เลิศมโนรัตน์ จึงเป็นงานวิจัยที่นำเสนอถึงปัญหาทางสังคมชราที่ประเทศญี่ปุ่นกำลังเผชิญอยู่ และการปรับตัวของภาครัฐและเอกชนในการรับมือกับปัญหาดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

* สรุปลงความจาก สุวัฒนา เลิศมโนรัตน์. ระบบประกันสังคมของญี่ปุ่น :กรณีศึกษาการดูแลระยะยาว. คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546. โดย มณีนุช สัมมาชีวิตกิจ

ประเด็นปัญหาผู้สูงอายุได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในนานาประเทศ และญี่ปุ่นเองก็เป็นประเทศหนึ่งที่เผชิญกับปัญหาดังกล่าว เพราะญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศที่มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบประกันสุขภาพระยะยาวของญี่ปุ่นและปัจจัยสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นมีการนำระบบดังกล่าวมาใช้ ซึ่งการวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบการวิเคราะห์ในเชิงบรรยายเป็นหลัก โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากตำราทางวิชาการ รายงานวิจัย รายงานการสัมมนา รายงานการประชุม วารสาร หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษและภาษาไทย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ว่า “ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้รัฐบาลญี่ปุ่นมีการนำ ‘ระบบประกันการดูแลระยะยาว’ มาดำเนินการเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โครงสร้างครอบครัว ปัญหาระบบสวัสดิการเดิม และนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุของภาครัฐ” กล่าวคือ ในด้านนโยบาย รัฐได้กำหนดนโยบายสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่เอื้อต่อการดำเนินงานของระบบประกันการดูแลระยะยาว ในด้านปัญหาสังคม มีประชากรผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลระยะยาวเพิ่มมากขึ้นอย่างรุนแรง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ส่งผลให้สถาบันครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างสมบูรณ์ ในอีกด้านหนึ่ง สำหรับครอบครัวที่ยังทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุก็เกิดปัญหาต่างๆ มากมายสำหรับผู้ดูแลในครอบครัว ในด้านปัญหาของระบบสวัสดิการเดิม จากการที่ประชากรสูงอายุที่ต้องการการดูแลระยะยาวเพิ่มมากขึ้น

อย่างรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาจากบริการสังคมและระบบประกันสุขภาพ

ผู้วิจัยได้หยิบยกทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประชากร (Theory of Demographic Transition) มาอธิบายถึงการที่สังคมหนึ่งๆ จะวิวัฒน์เป็น “สังคมชรา” (Aged Society-สังคมที่มีสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด) ว่าเป็นการแปรผันโดยตรงกับวิถีการผลิตที่เปลี่ยนไป นั่นคือ ญี่ปุ่นเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความทันสมัย มีเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ก้าวหน้ามาก รวมทั้งมีการให้บริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง ตลอดจนมีการสร้างหลักประกันสุขภาพและระบบประกันสุขภาพที่ดำเนินการมายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ มีการพัฒนาในด้านภาวะโภชนาการ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ช่วยยกระดับมาตรฐานของชีวิตให้ดีขึ้น ประกอบกับทัศนคติต่อการมีบุตรที่ลดลงเนื่องจากการคำนึงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาย่อมส่งผลให้ประชากรสูงอายุญี่ปุ่นมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น และเป็นกลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนที่มากที่สุดที่สุดในสังคมในอนาคตอันใกล้ ซึ่งประชากรกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการการดูแลทางสังคมและทางการแพทย์ในระยะยาว

และขณะเดียวกัน ลักษณะโครงสร้างของครอบครัวชาวญี่ปุ่นก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ ลักษณะครอบครัวขยายอันเป็นรูปแบบของครอบครัวที่มีมาแต่ดั้งเดิมมีแนวโน้มลดลง

อย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าการทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุโดยครอบครัวลดน้อยลงไปด้วย นอกจากนี้ กลไกการดูแลผู้สูงอายุด้วยวิธีดังกล่าวยังไม่สามารถบริการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ ประกอบกับระบบสวัสดิการแบบเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการดูแลรักษาของจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างมากได้ เป็นเหตุให้ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาจัดระบบสวัสดิการการให้บริการขึ้นใหม่สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลดังกล่าว

เดิมทีนั้น ระบบครอบครัวของญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 3 ชั่วอายุคนขึ้นไป อาศัยอยู่ร่วมกันและยึดถือแนวปฏิบัติตามลัทธิขงจื้อ ซึ่งมีหลักการสำคัญที่เอื้อต่อการดูแลผู้สูงอายุ นั่นคือ ลูกชาย

รับเงินเดือนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้โครงสร้างของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากแต่เดิมลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งสอดคล้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะครอบครัวที่อยู่ในสถานะเป็นหน่วยดำรงชีพที่ทำการผลิต ต้องอาศัยแรงงานคนในครอบครัวเป็นจำนวนมาก แต่ลักษณะของครอบครัวผู้รับเงินเดือนประจำอยู่ในสถานะเป็นผู้บริโภค เป็นเพียงพนักงานที่ยังชีพโดยรับเงินเดือนจากบริษัท จึงไม่สามารถมีครอบครัวขนาดใหญ่ได้ ลักษณะครอบครัวจึงเริ่มแปรเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแลอย่างเพียงพอดังเช่นในอดีต

และแม้ว่ายังมีครอบครัวอีกจำนวนมากที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ แต่ผู้ดูแลเองก็ต้อง

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ระบบประกันสังคมของญี่ปุ่น: กรณีศึกษาการดูแลระยะยาว” โดย สุวัฒน์ เลิศมโนรัตน์ เป็นงานวิจัยที่นำเสนอถึงปัญหาสังคมชราที่ญี่ปุ่นกำลังเผชิญอยู่ และการปรับตัวของภาครัฐและเอกชนในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว

คนโตจะยังคงอาศัยอยู่กับบิดามารดาถึงแม้จะแต่งงานแล้วและต้องดูแลรับผิดชอบพ่อแม่ที่เข้าสู่วัยชรา ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ซึ่งรากฐานความคิดของโครงสร้างทางครอบครัวดังกล่าวยังคงสืบเนื่องต่อไป แม้หลักทางนิตินัยของมันจะถูกกลบฝังไปเมื่อครั้งสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

อย่างไรก็ตาม เมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษที่ 1960 ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นประเทศที่มีลักษณะเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการทำงานครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีจำนวนลดน้อยลง ขณะที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพลูกจ้างบริษัทที่ได้

ประสบกับปัญหาในการต้องคอยดูแลผู้สูงอายุเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นในแง่การสูญเสียเวลาในการทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว การที่สุขภาพของผู้ดูแลต้องตกต่ำลงเนื่องจากการต้องคอยดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรังอย่างใกล้ชิด และยังมีปัญหาในการดูแลที่ผู้ดูแลไม่เข้าใจในวิธีการดูแลที่ถูกต้องรวมทั้งปัญหาที่สำคัญที่สุดคือปัญหาด้านจิตใจ ซึ่งผู้ดูแลจะเกิดความเครียดและส่งผลต่อปัญหาด้านจิตใจ

จากที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุ มิใช่เป็นเรื่องภายในของครอบครัวอีกต่อไป เนื่องจากมันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้ดูแล ครอบครัวและสังคมโดยรวม อาจกล่าวได้ว่าการพึ่งพิงการดูแล

จากสถาบันครอบครัวเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุทั้งที่มีสุขภาพปกติและที่เจ็บป่วย เรือร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการแบ่งเบาภาระของครอบครัวเพื่อให้สังคมโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

และด้วยการตระหนักถึงหน้าที่ที่จำเป็นดังกล่าว รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีแนวคิดในการจัดสวัสดิการและพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตามสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมาตรการและนโยบายต่างๆ ที่ได้นำออกมาปฏิบัติมีจุดเริ่มต้นมาจากการช่วยเหลือสาธารณะและพัฒนาไปสู่รูปแบบประกันสุขภาพและบริการสังคม อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนผ่านที่สำคัญที่สุดน่าจะเป็นเมื่อครั้งที่สังคมญี่ปุ่นได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เนื่องจากระบบสวัสดิการเดิมที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับปัญหาความต้องการการดูแลระยะยาวของจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นได้ รัฐบาลจึงได้พัฒนาการจัดสวัสดิการในรูปแบบระบบประกันการดูแลระยะยาวเพื่อเกื้อหนุนผู้สูงอายุในญี่ปุ่น

ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมีจุดเริ่มต้นจาก “การช่วยเหลือสาธารณะ” (Public Assistance) โดยในปี ค.ศ. 1874 รัฐบาลเมจิได้ออกกฎบรรเทาทุกข์ “Jukkyuu Kisoku” เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและขาดการอุปถัมภ์ดูแล ด้วยการจัดสถานสงเคราะห์ต่างๆ ขึ้นมา รวมไปถึงการช่วยเหลือทางการเงินอีกเล็กน้อย และในภายหลัง กฎดังกล่าวได้วิวัฒน์เป็น “กฎหมายบรรเทาทุกข์สาธารณะ” (Public Relief Law) ในปี ค.ศ. 1929 เพื่อปรับปรุงการช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิการในระยะนี้ เป็นเพียงการจัดสวัสดิการตามแนวคิดแบบ “เก็บตก” โดยที่รัฐจะจัดบริการสวัสดิการ

เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าสำหรับผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นต้องตกอยู่ในฐานะผู้แพ้สงคราม ส่งผลให้ประชาชนทั่วประเทศต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างแร้นแค้น รัฐบาลจึงพยายามบูรณะประเทศโดยมุ่งให้ความสำคัญกับความสงบสุข ประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพและสวัสดิการสังคม ในปี ค.ศ. 1950 รัฐบาลได้ประกาศใช้ “กฎหมายใหม่พิทักษ์การดำรงชีวิต” (the New Livelihood Protection Law) ซึ่งเป็นกฎหมายช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance Law) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยกฎหมายนี้ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่ประสบปัญหา มีสิทธิตามกฎหมายในการเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ เป็นผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุดีขึ้น

เมื่อเข้าสู่กลางทศวรรษที่ 1950 เศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ความเจริญเติบโตของเมืองและอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงเริ่มตระหนักถึงมิติการสร้างหลักประกันด้านสุขภาพสำหรับประชาชนทุกคน โดยในปี ค.ศ. 1961 ได้มีการปรับปรุง “กฎหมายประกันสุขภาพแห่งชาติ” (The National Health Insurance Law) ที่ขยายความคุ้มครองสำหรับการรักษาพยาบาลที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขของแต่ละระบบประกันสุขภาพ ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนมากที่เจ็บป่วยด้วยโรคแทรกซ้อนหลายๆโรค ต้องประสบปัญหาการแบกรับค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์ด้วยตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม อาทิ การย้ายถิ่นของประชากรเข้าสู่เมือง ลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการ

เกื้อหนุนให้การดูแลผู้สูงอายุต้องเปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการ การจัดบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในปี ค.ศ. 1963 จึงมีการออก “กฎหมายสวัสดิการผู้สูงอายุ” (Welfare Law for the Elderly) เป็นกฎหมาย ฉบับแรกที่สำคัญ โดยมีกำหนดการให้บริการ ทางสังคมที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ที่รวมถึง บริการดูแลในบ้าน ในสถาบันและชุมชน บริการ ส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น การออกกฎหมายนี้ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบริการสังคมและ สุขภาพในระยะต่อมา นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ ริเริ่มโครงการบ้านพักดูแลผู้สูงอายุพิเศษ (Special Nursing Homes For Elderly) เป็นบริการที่จัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ต้องการการดูแลอย่าง ต่อเนื่อง แต่ต้องประสบปัญหาความยากลำบากใน การดำเนินชีวิตที่บ้านเพราะขาดผู้ดูแลในครอบครัว ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการดูแลผู้สูงอายุในบ้านพักตรงกับหลักการการดูแลระยะยาว เป็นหลักฐานว่า รัฐบาลได้ริเริ่มนำหลักการดังกล่าวมาใช้

ในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 เศรษฐกิจของ ญี่ปุ่นมีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ รัฐบาลมีมาตรการขยายบริการด้านการแพทย์และ บริการสังคมแก่ผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับ เป็นช่วงเวลาญี่ปุ่นเริ่มประสบปัญหาประชากรชรา (Aging Population) ส่งผลให้ประชากรสูงอายุ ที่ต้องการการดูแลเพิ่มมากขึ้น ในปี ค.ศ. 1973 รัฐบาลจึงหาแนวทางช่วยเหลือ โดยการออกบทบัญญัติ ค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ โดยกำหนด ให้ที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป หรือผู้ที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป ที่เจ็บป่วยต้องนอนอยู่บนเตียง ให้ได้รับ

การรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจากระบบ ประกันสุขภาพ อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าว เป็นจุดอ่อนทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงความจำเป็น ในการดูแลสุขภาพของตนเองน้อยลง รวมทั้งเป็น จุดเริ่มต้นของการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ต้องการ การดูแลระยะยาว แต่ขาดการดูแลจากครอบครัว เข้ารับการดูแลในโรงพยาบาลมากขึ้น ซึ่งกลายเป็น ปัญหา “ผู้ป่วยติดเตียง” (Social Hospitalization) ในระยะเวลาต่อมา ดังนั้น การประกาศใช้มาตรการ ดังกล่าว จึงส่งผลให้ค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ สำหรับผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็ว

เมื่อเข้าสู่กลางทศวรรษที่ 1970 เศรษฐกิจ ญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่ภาวะชะลอตัว จึงมีการทบทวน การจัดบริการสุขภาพและการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ โดยในปี ค.ศ. 1983 รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมาย บริการสุขภาพและการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ (Health and Medical Law for the Elderly) โดยกำหนดให้ผู้สูงอายุต้องมีส่วนร่วมจ่ายค่าบริการ และให้ระบบประกันสุขภาพทุกระบบต้องร่วมกัน รับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์ของผู้สูงอายุ อย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ระบบใหม่นี้ยังคง วางอยู่บนพื้นฐานของระบบประกันสุขภาพที่มี อยู่เดิม นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้มีการพัฒนารูปแบบ การบริการทางสังคม โดยในปี ค.ศ. 1978 รัฐบาลได้ ริเริ่มให้มีบริการฝากดูแลระยะสั้น (Short-Stay) และในปี ค.ศ. 1979 ได้ริเริ่มให้มีบริการดูแล กลางวัน (Day-Service) รวมทั้งในปี ค.ศ. 1986 รัฐบาลได้สร้างสถานบริการสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นสถานให้บริการดูแลระยะยาวรูปแบบใหม่ที่

ปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุในขณะนี้ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ ผู้ดูแล ครอบครัวและสังคมโดยรวม ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามา มีบทบาท อย่างไร

เป็นการผสมผสานระหว่างโรงพยาบาลและบ้านผู้สูงอายุ

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 1990 ญี่ปุ่นเริ่มเผชิญปัญหาสังคมชรา (Aged Society) รัฐบาลจึงได้ริเริ่มนโยบายสนับสนุนให้บริการสังคมและสุขภาพอย่างจริงจัง เพื่อรองรับปัญหาดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น โดยในปี ค.ศ. 1990 รัฐบาลได้ปรับปรุงกฎหมายสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้ถ่ายโอนอำนาจจากองค์การปกครองระดับจังหวัดมาสู่ระดับท้องถิ่น ให้มีอำนาจและแสดงบทบาทหลักในการรับผิดชอบให้บริการดูแลในบ้านและในสถาบันอย่างเป็นระบบ และยังได้ประกาศใช้ The Gold Plan ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ 10 ปี (ค.ศ. 1990-1999) สำหรับส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยเป้าหมายมุ่งเน้นให้สถาบันครอบครัวและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการให้บริการและพัฒนาระบบบริการดูแลระยะยาว ทั้งบริการดูแลในบ้านและสถาบัน และเพิ่มปริมาณบุคลากรที่ให้บริการให้มากขึ้น โดยเฉพาะบริการดูแลในบ้าน (In-Home Care Services) ที่เกื้อหนุนให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตบ้านปลายร่วมกับครอบครัว เพื่อนและชุมชนที่ตนคุ้นเคย

หลังจากได้ประกาศใช้ The Gold Plan เป็นระยะเวลา 5 ปี ในปี ค.ศ. 1994 ซึ่งเป็นปีที่ญี่ปุ่นได้กลายเป็นสังคมชรา รัฐบาลได้มีการปรับแผนใหม่เนื่องจากบริการดูแลตามเป้าหมายในแผนเดิมไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชากรผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้ปรับแผนใหม่ที่มีชื่อเรียกว่า The New Gold Plan ซึ่งเป็นแผนที่ดำเนินการในช่วงปี ค.ศ. 1994-1999 แผนใหม่นี้ยังคงมุ่งเน้นการให้บริการระยะยาว โดยได้ขยายเป้าหมายการให้บริการจากแผนเดิมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบริการช่วยเหลือที่บ้าน บริการดูแล

กลางวันและบริการฝากดูแลระยะสั้น และในช่วงเวลานี้เองที่รัฐตระหนักดีว่าระบบสวัสดิการสังคมที่มีอยู่นั้นไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงคิดหาแนวทางการจัดสวัสดิการรูปแบบใหม่ คือระบบประกันดูแลระยะยาว (Long Term Care Insurance) โดยได้ออกพระราชบัญญัติประกันการดูแลระยะยาวในปี ค.ศ. 1997

เพื่อที่จะเป็นการเตรียมการรองรับระบบประกันดูแลระยะยาวที่จะมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายในปี ค.ศ. 2000 รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้ Gold Plan 21 อันเป็นแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี (ค.ศ. 1999-2004) ในปี ค.ศ. 1999 โดยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุภายใต้แผนดังกล่าวนี้ได้เพิ่มปริมาณเพื่อบริการผู้ที่ต้องการเข้ารับการดูแลได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

การดำเนินนโยบาย The Gold Plan, The New Gold Plan และ Gold Plan 21 นั้นถือเป็นการเตรียมจัดโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการก่อนที่จะมีการนำระบบประกันการดูแลระยะยาวมาใช้ แต่ทั้งนี้การให้บริการภายใต้นโยบาย The Gold Plan, The New Gold Plan และ Gold Plan 21 ยังคงเป็นการให้บริการของระบบสวัสดิการเดิม คือ บริการสังคมและประกันสุขภาพ ซึ่งโดยตัวโครงสร้างของระบบนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวตามมา

จะเห็นได้ว่ามาตรการการดำเนินงานสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุญี่ปุ่น จะอยู่ภายใต้ระบบความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ซึ่งการพัฒนาความมั่นคงทางสังคมของญี่ปุ่นเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อันเป็นช่วงที่สหรัฐฯ มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมให้กับญี่ปุ่น ระบบความมั่นคงทางสังคมของญี่ปุ่นจึงได้มีขึ้นเพื่อรับประกันมาตรฐานขั้นต่ำต่อการดำรงชีวิต

(Minimum Standard of Living) รวมทั้งเพื่อคุ้มครองป้องกันประชาชนจากภาวะความเสี่ยงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economical Risk) ซึ่งระบบความมั่นคงทางสังคมของญี่ปุ่นมีขอบเขตการดำเนินงานที่ครอบคลุม 4 ลักษณะ คือ การประกันสังคม (Social Insurance) การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) การบริการสวัสดิการสังคม (Social Welfare Service) และการคุ้มครองด้านสาธารณสุข (Health Maintenance)

อาจกล่าวได้ว่า การจัดแบ่งลักษณะการดำเนินงานภายใต้ระบบความมั่นคงทางสังคมอันเป็นระบบสวัสดิการเดิมนั้น มีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกับขอบเขตของงานสวัสดิการสังคมที่เป็นสากล แต่สิ่งที่ต่างออกไปนั้นอยู่ที่การดำเนินงานให้บริการดูแลและบริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุ กล่าวคือ ญี่ปุ่นมีการแบ่งแยกการให้บริการเป็นเอกเทศจากหน่วยงานบริการสังคม (Social Service) และระบบประกันสุขภาพ (Health Insurance) แต่เนื่องจากประชากรสูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพิงบริการจากทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การดำเนินงานของบริการสังคม รวมทั้งระบบประกันสุขภาพต้องประสบกับปัญหา นั่นคือ การให้บริการดูแลจากบริการสังคมไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการการดูแลของกลุ่มประชากรสูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น การดำเนินงานของระบบโครงสร้างเดิมมีจุดอ่อนที่ผู้ใช้บริการไม่มีอิสระในการเลือกใช้บริการตามที่ตนเองต้องการ การประเมินค่าใช้จ่ายและการให้บริการโดยวิธีตรวจสอบรายได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ เพราะทำให้ไม่อยากไปใช้บริการจากภาครัฐ รวมทั้งกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางถึงสูง เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการใช้บริการมาก นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการก็มีข้อจำกัด ในขณะเดียวกันกับการเข้ารับการดูแลในโรงพยาบาลเป็นระยะ

เวลานานได้กลายเป็นปัญหา “ผู้ป่วยติดเตียง” ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายสำหรับผู้สูงอายุในระบบประกันสุขภาพเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงินของระบบได้ เนื่องจากระบบประกันสุขภาพทุกระบบจะต้องร่วมแบกรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการแพทย์ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากปัญหาทางการเงินที่ติดลบอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ซึ่งรายจ่ายด้านการแพทย์ของญี่ปุ่นมีอัตราเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5 ต่อปี ในขณะที่รายได้ประชาชาติมีอัตราเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 1 ต่อปีเท่านั้น ส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถจัดสรรเงินในแต่ละปีให้เพียงพอกับรายจ่ายการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบัน ญี่ปุ่นได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการให้บริการสวัสดิการสังคมครั้งใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2000 ที่รัฐบาลได้ประกาศบังคับใช้ระบบการรับประกันดูแลระยะยาว หรือ Kaigihoken อันเป็นระบบที่ได้รับแนวทางมาจากเยอรมนี โดยระบบการรับประกันสวัสดิการรูปแบบใหม่นี้เป็นระบบประกันตนแบบบังคับ (Compulsory System) ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานด้านสุขภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ (Health and Welfare Bureau for the Elderly) กระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ (Ministry of Health and Welfare) ที่มีเป้าหมายเพื่อเกื้อหนุนการดูแลสำหรับผู้สูงอายุ ในญี่ปุ่นในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้ใช้บริการมีอิสระในการเลือกใช้บริการการดูแลตามที่ตนเองต้องการ, แบ่งแยกการให้บริการการดูแลระยะยาวออกจากระบบประกันสุขภาพอย่างชัดเจน, ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อบูรณาการบริการทางสังคมและบริการทางการแพทย์ให้เป็น

เนื่องจากไทยเองก็เป็นหนึ่งในหลายๆ ประเทศที่กำลังจะกลายเป็นสังคมชราอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การดำเนินการของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นเรื่องที่ต้องจัดการอย่างเร่งด่วน

ระบบเดียว การดำเนินการรูปแบบนี้จะบังคับให้ผู้ประกันตนที่เป็นผู้สูงอายุต้องมีส่วนร่วมจ่ายเงินสมทบรายเดือนและร่วมจ่ายค่าบริการส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้รัฐบาลได้คาดหวังว่าเมื่อระบบการประกันการดูแลระยะยาวมีผลบังคับใช้แล้ว ผู้สูงอายุที่เข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลาอันยาวนานจะเปลี่ยนไปใช้บริการการดูแลในบ้านหรือสถาบันจากระบบประกันสุขภาพระยะยาวแทน ซึ่งจะเป็นการช่วยลดทอนรายจ่ายสำหรับผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นในระบบประกันสุขภาพ อันจะส่งผลให้ระบบประกันสุขภาพมีความมั่นคงอยู่รอดต่อไปได้

สำหรับกลไกในระบบประกันสุขภาพระยะยาวนั้น งบประมาณในการดำเนินการของระบบจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เงินภาษีจากภาครัฐและเงินสมทบในสัดส่วนร้อยละ 50 ในระบบดังกล่าว ผู้รับประกันตน คือ องค์กรปกครองระดับท้องถิ่น สำหรับผู้ประกันตนจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้ประกันตนที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป และผู้ที่มีอายุระหว่าง 40-64 ปี การเก็บเงินสมทบจากผู้ประกันตน ประเภทที่ 1 ใช้วิธีหักจากเบี้ยบำนาญหรือจ่ายโดยตรงที่สำนักงานเขต ส่วนผู้ประกันตน ประเภทที่ 2 ใช้วิธีเก็บรวมกับเงินสมทบของระบบประกันสุขภาพ ซึ่งจะถูกหักออกจากเงินเดือน ในส่วนประโยชน์ทดแทนที่ผู้ประกันตนจะได้รับก็คือ บริการที่ครอบคลุมถึงบริการทางสังคมทั้งในบ้าน (In-Home Services-อาทิ บริการดูแลที่บ้าน, บริการดูแลแบบไปกลับ และบริการฝากดูแลระยะสั้น) และในสถาบัน (Institutional Services-อาทิ บ้านพักดูแลผู้สูงอายุพิเศษ, ศูนย์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ และ

สถานพยาบาลทางการแพทย์) ซึ่งผู้ที่สามารถใช้บริการดังกล่าวต้องผ่านการรับรองว่าเป็นผู้ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลและในการใช้บริการผู้ประกันตนต้องร่วมจ่ายค่าบริการร้อยละ 10

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงจุดแข็งของระบบสวัสดิการดังกล่าวไว้ 4 ประการ คือ การเปิดโอกาสให้องค์กรการปกครองระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานของระบบ, การบริการดูแลรักษาพยาบาลจากระบบประกันมีการบูรณาการบริการทางการแพทย์และบริการสังคม, การเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอให้บริการและการนำระบบการจัดการดูแล (Care Management) มาใช้ในระบบประกัน

การกระจายอำนาจให้องค์กรการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ ทำให้ท้องถิ่นสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นต้นว่า การรับรองผู้ที่จะต้องได้รับการดูแล การกำหนดอัตราเงินสมทบ ประโยชน์ทดแทน การเก็บเบี้ยประกัน รวมถึงการประเมินระดับความเจ็บป่วยของผู้ประกันตน การกระจายอำนาจดังกล่าวจะเป็นแนวทางสร้างสรรค์ที่ช่วยให้การให้บริการดูแลจากระบบประกันมีความเหมาะสม เพราะองค์กรระดับดังกล่าวเป็นหน่วยงานราชการที่ใกล้ชิดและเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด สามารถสำรวจถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทำให้มีความเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง ตลอดจนทราบถึงรูปแบบและปริมาณบริการที่ผู้สูงอายุในท้องถิ่นต้องการ จึงสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานบริการของระบบและวางแผนการให้บริการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ในแง่ของความสะดวกในการให้บริการนั้น เดิมที การจัดการดูแลรักษาพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุจะมีการแบ่งแยกการให้บริการออกเป็น 2 หน่วยงานอย่างเป็นเอกเทศ โดยระบบประกันสุขภาพจะให้บริการทางการแพทย์ และหน่วยงานสวัสดิการสังคมจะรับผิดชอบงานบริการสังคม ดังนั้น ผู้ที่ต้องการรับการบริการทั้ง 2 ประเภท จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนของทั้ง 2 หน่วยงาน ด้วยเหตุนี้ การบูรณาการบริการทางการแพทย์และบริการสังคมจะเป็นการเอื้อให้ผู้รับบริการสามารถใช้บริการที่ครอบคลุมมากขึ้นทั้งด้านการดูแลและรักษาพยาบาลที่สะดวกขึ้นไม่ว่าจะเป็นบริการในบ้าน อันประกอบไปด้วย การช่วยเหลือที่บ้าน, บริการอาบน้ำที่บ้าน, การเยี่ยมเยียนบ้านโดยพยาบาล, การฟื้นฟูสมรรถภาพที่บ้าน, การให้คำแนะนำทางการแพทย์, บริการดูแลกลางวัน, บริการฟื้นฟูสมรรถภาพกลางวัน, การรับฝากดูแลระยะสั้น, การให้เช่าอุปกรณ์ดูแลสุขภาพ, การให้เงินช่วยเหลือซื้ออุปกรณ์และการให้เงินช่วยเหลือการปรับปรุงซ่อมแซมบ้าน และบริการในสถาบัน อันประกอบไปด้วย บ้านพักดูแลผู้สูงอายุพิเศษ, ศูนย์ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและสถานพยาบาลทางการแพทย์

การเปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอให้บริการ เป็นต้นว่า การให้บริการดูแลที่บ้าน การบริการดูแลกลางวัน จะช่วยให้สามารถขยายและกระจายปริมาณบริการดูแลให้เข้าถึงผู้สูงอายุได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระการดำเนินงานของภาครัฐได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันในกลุ่มภาคธุรกิจเอกชนที่เสนอให้บริการ อันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของการให้บริการดูแลอีกด้วย

การนำระบบการจัดการดูแลมาใช้ในระบบประกัน จะช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้บริการได้อย่างสะดวกและเหมาะสมกับความ

ต้องการของตนเอง เนื่องจากในระบบนี้จะมีผู้จัดการดูแล (Care Manager) คอยทำหน้าที่หลักให้คำปรึกษาในการเลือกใช้บริการดูแลที่เหมาะสม ช่วยจัดทำแผนงานดูแล (Care Plan) ประจำเดือน รวมทั้งเป็นคนกลางคอยประสานงานระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเองก็ได้นำเสนอข้อมูลและความเห็นในอีกแง่มุมหนึ่งของระบบดังกล่าวเช่นกัน นั่นคือ ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินการของระบบ ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ควรได้รับการแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น อันประกอบไปด้วย ปัญหาความแตกต่างในการเก็บอัตราเงินสมทบมากเกินไป, ปัญหาความไม่เที่ยงตรงในการประเมินระดับความเจ็บป่วย, ขั้นตอนการขอใช้บริการที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน, ปริมาณการให้บริการไม่เพียงพอ, ปัญหาการจัดการดูแลและปัญหาด้านงบประมาณในอนาคต

ปัญหาความแตกต่างในการเก็บอัตราเงินสมทบมากเกินไป เกิดจากข้อกำหนดของระบบประกันอิสระขององค์กรการปกครองแต่ละท้องถิ่น โดยบางท้องถิ่นมีการเก็บเงินสมทบสูงกว่าอัตราเฉลี่ยหลายเท่าตัว สืบเนื่องจากสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่นมีสัดส่วนของประชากรและศักยภาพการให้บริการที่แตกต่างกันไป ในท้องถิ่นที่ต้องเก็บอัตราเงินสมทบสูง เกิดจากการมีสัดส่วนประชากรอาศัยอยู่น้อย ขณะเดียวกันครอบครัวที่ไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุมีจำนวนมาก ส่งผลให้ปริมาณความต้องการการใช้บริการในสถานที่มีจำนวนมากเกินกว่าที่คาดไว้ องค์กรการปกครองระดับท้องถิ่นจึงต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงมากจนต้องประสบปัญหาภาวะการขาดดุลของเงินกองทุน ด้วยเหตุนี้ ท้องถิ่นที่ประสบปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บอัตราเงินสมทบในอัตราที่สูงมากกว่าอัตราเฉลี่ยตามปกติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกันตนที่มีรายได้น้อย

ในส่วนของการขอใช้บริการจากระบบ ประกัน ผู้ใช้บริการจำเป็นต้องผ่านขั้นตอนการ ประเมินระดับความเจ็บป่วย โดยใช้คอมพิวเตอร์ ประมวลผลจากแบบสอบถามและการประเมิน ผ่านคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งวิธีการดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เที่ยงตรงในการประเมิน ระดับความเจ็บป่วย เพราะยังมีข้อบกพร่องต่างๆ เป็นต้นว่า ความคลาดเคลื่อนในการเก็บข้อมูลและ มาตรฐานในการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จึง ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้ใช้บริการ

นอกจากนี้ ขั้นตอนการขอใช้บริการยัง ชับซ้อนและใช้เวลานาน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการ ยื่นเรื่องขอการรับรองความจำเป็นต้องได้รับการ ดูแล การสำรวจเก็บข้อมูลสุขภาพของผู้ประกันตน การประมวลผล 2 ขั้นตอน การจัดทำแผนงานดูแล และการทำสัญญาการใช้บริการ ซึ่งระยะเวลา ในการผ่านขั้นตอนทั้งหมดต้องใช้เวลาจนถึง 40-50 วัน ยิ่งไปกว่านั้น ผลการประเมินที่ได้มี ระยะเวลาจำกัดเพียง 6 เดือนเท่านั้น ผู้ใช้บริการ ก็จำเป็นต้องเริ่มขั้นตอนที่ซับซ้อนและยึดเยื้อใหม่ ทั้งหมดอีก ส่งผลให้ผู้ใช้บริการไม่ได้รับความสะดวก เท่าที่ควร และจากการที่ระบบประกันดังกล่าวมี หลักการการเปิดโอกาสให้ผู้ประกันตนมีอิสระใน การเลือกใช้บริการตามที่ตนเองต้องการ ส่งผล ให้การบริการที่เป็นที่นิยมของผู้ใช้บริการและ ครอบครัว ได้แก่ บริการดูแลในบ้าน บริการฝาก ดูแลระยะสั้นและบริการดูแลกลางวัน มีปริมาณที่ ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

สำหรับระบบการจัดการดูแลก็มีปัญหา เช่นกัน เป็นต้นว่า การจัดทำแผนงานดูแล การ ติดต่อบริษัทเอกชนผู้เสนอให้บริการ ซึ่งจุดอ่อน สำคัญของระบบดังกล่าวเกิดจากการที่ผู้จัดการ ดูแลเป็นตัวแทนบุคลากรที่ส่งมาจากศูนย์ช่วยเหลือการดูแลในบ้าน อันเป็นหน่วยงานของบริษัท เอกชนที่เสนอการให้บริการควบคู่กันไปด้วย ดังนั้น

ในการจัดทำแผนการดูแลจึงมีโอกาที่ผู้จัดการ ดูแลจะไม่ยุติธรรมต่อผู้ใช้บริการเพื่อผลประโยชน์ ของบริษัทที่ตนสังกัด แทนที่จะมีการแบ่งแยก หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนงานดูแล และหน่วยงานที่เสนอการให้บริการอย่างเป็นเอกเทศ

ส่วนประเด็นปัญหาด้านงบประมาณใน อนาคตนั้น ก็เป็นสิ่งที่สามารถคาดเดาได้อย่าง ง่ายดายเมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มในโครงสร้างทาง ประชากรของญี่ปุ่นที่อัตราการเกิดลดลงและอายุ ขัยเฉลี่ยของประชากรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ สัดส่วนของประชากรที่จะเข้าสู่วัยทำงานมีจำนวน ลดน้อยลง ในทางตรงกันข้าม เมื่อสัดส่วน ประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เท่ากับ ว่าปริมาณความต้องการและงบประมาณในการ ใช้บริการก็ย่อมเพิ่มมากขึ้นด้วย แต่เนื่องจาก จำนวนประชากรวัยทำงานที่จะเข้ามาทำหน้าที่ จ่ายเงินสมทบกลับลดลง ส่งผลให้ประชากร วัยทำงานที่ต้องทำหน้าที่ดังกล่าวต้องแบกรับ ค่าใช้จ่ายที่มากขึ้น ทั้งโดยทางตรง ในรูปเงินสมทบ และโดยทางอ้อม ในรูปเงินภาษี

อย่างไรก็ตาม ระบบประกันการดูแล ระยะยาวที่พัฒนาขึ้นมาใหม่นี้จะเป็นกลยุทธ์ที่ สามารถแก้ไขปัญหาค่าดูแลผู้สูงอายุในสังคมชาว ญี่ปุ่นได้อย่างราบรื่นต่อไปหรือไม่ เป็นกรณีศึกษา ที่น่าสนใจและควรติดตามต่อไปอย่างยิ่ง

โดยสรุปภาพรวมของปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่น มีการนำระบบรับประกันดูแลระยะยาวมาใช้ สืบเนื่องจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยด้านนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุของภาครัฐ และปัจจัยของระบบสวัสดิการเดิม

ปัจจัยทางสังคมเป็นประเด็นปัญหาที่ สำคัญในสังคมญี่ปุ่น คือ ประชากรสูงอายุที่ เจ็บป่วยเรื้อรังจำเป็นต้องได้รับการดูแลระยะ ยาวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน และจะทวี ความรุนแรงขึ้นในอนาคตนอกจากนั้น สภาพสังคม

อุตสาหกรรมที่ทันสมัยได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวกล่าวคือลักษณะครอบครัวขยายที่มีผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับบุตรหลานมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ลักษณะครอบครัวเดี่ยวที่มีผู้สูงอายุคู่สามีภรรยาอาศัยอยู่ตามลำพัง รวมถึงลักษณะครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่คนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า แนวโน้มในการทำหน้าที่ดูแลของครอบครัวลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันสำหรับครอบครัวที่ยังมีบทบาทดูแลผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังต้องประสบความทุกข์ยากทั้งในด้านการดูแลร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ

ในส่วนของปัจจัยด้านนโยบาย การที่รัฐบาลประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์สำหรับส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุ ที่เรียกว่า The Gold Plan, The New Gold Plan และ Gold Plan 21 ถือเป็นเตรียมจัดโครงสร้างพื้นฐานการให้บริการก่อนจะมีการนำระบบประกันการดูแลระยะยาวมาใช้

สำหรับปัจจัยด้านระบบสวัสดิการเดิม ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ จากการที่ประชากรสูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังจำเป็นต้องได้รับการดูแลระยะยาวมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้การให้บริการดูแลจากบริการสังคมไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้บริการที่มากขึ้นได้ และยังทำให้เกิดปัญหาความมั่นคงทางการเงินของระบบประกันสุขภาพอีกด้วย

ปัจจัยทั้ง 3 ดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นมีการนำ “ระบบการประกันสุขภาพระยะยาว” มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชราญี่ปุ่นและปัญหาของระบบสวัสดิการเดิม และประการที่สำคัญ คือ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันที่เกื้อหนุนการดูแลระยะยาวสำหรับประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังที่มีจำนวนมาก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต ดังนั้นแล้ว ญี่ปุ่นจำเป็นต้อง

ที่จะต้องพัฒนาการจัดสวัสดิการดูแลระยะยาวเข้าสู่ใน “ระบบประกันสังคม” เพื่อเป็นแหล่งทุนที่มีความมั่นคงในการดำเนินงานให้บริการการดูแลสำหรับผู้สูงอายุ

แต่นอกเหนือจากการพิจารณาถึงปัญหาสังคมชราที่ญี่ปุ่นกำลังเผชิญอยู่ ผู้วิจัยเองก็ได้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวมามองในมุมของสังคมไทยเช่นกัน เนื่องจากไทยเองก็เป็นหนึ่งในหลายๆ ประเทศที่กำลังก้าวเข้าสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการประมาณสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุในไทยพบว่า ไทยจะเป็นสังคมชราในปี ค.ศ. 2025 และประชากรกลุ่มดังกล่าวต้องการการบริการดูแลอย่างเพียงพอและมีคุณภาพ อันจะสร้างภาระต่อทั้งครอบครัว สังคมและระบบสวัสดิการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทเรียนจากญี่ปุ่นสะท้อนให้เห็นถึงการมุ่งงบประมาณมหาศาล เป็นต้นว่า การจัดบริการการศึกษาการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมอนามัยอย่างต่อเนื่อง และการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุโดยตรง

นอกจากการเตรียมประเทศให้ก้าวไปสู่สังคมชราอย่างมีระบบแล้ว ปัจจัยหลักของการจัดสวัสดิการด้านการดูแลระยะยาวของญี่ปุ่น คือ ความเข้มแข็งขององค์กรการปกครองระดับท้องถิ่นที่มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ รวมทั้งได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล ดังนั้น การที่ไทยจะเปิดโอกาสให้องค์กรการปกครองระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหลักในการดำเนินงานสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ นับเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์

การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ไทยควรรับมาปฏิบัติ เนื่องจากการจัดการให้บริการ

จากภาครัฐเพียงลำพังย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณ ส่งผลให้การจัดบริการสังคมมีข้อจำกัด ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ แต่กระนั้นก็ตาม รัฐบาลควรมีมาตรการควบคุมราคาและคุณภาพอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันมิให้ภาคเอกชนมาเอาเปรียบในแง่ผลประโยชน์มากเกินไป ซึ่งผลกระทบจะตกเป็นภาระของผู้สูงอายุและครอบครัวที่ต้องจ่ายค่าบริการแพงเกินกว่าที่ควรจะเป็น

ซึ่งถ้าหากว่าภาคธุรกิจเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแข่งขันให้บริการด้วยแล้ว ทางภาครัฐก็ควรรับผิดชอบโดยตรงในการจัดระบบ “การจัดการดูแล” แก่ผู้สูงอายุ โดยให้ผู้จัดการดูแลซึ่งควรเป็นบุคลากรของรัฐ มีหน้าที่รับผิดชอบให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุและครอบครัวในการใช้บริการดูแลที่เหมาะสม ให้ข้อมูลข่าวสารในการดูแลประเภทต่างๆ ช่วยจัดแผนงานดูแลในแต่ละเดือน รวมทั้งเป็นคนกลางคอยประสานงานบริการการดูแลระหว่างผู้สูงอายุและผู้ให้บริการ

ในอนาคต ประชากรผู้สูงอายุไทยที่เจ็บป่วยเรื้อรังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ทางภาครัฐจึงควรขยายและพัฒนาบริการดูแล ทั้งบริการทางสุขภาพและทางสังคมให้เข้าถึงที่บ้านและในชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับครอบครัวในบ้านและชุมชน ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคย จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต รวมทั้งช่วยแบ่งเบาความทุกข์ยากของผู้ดูแลในครอบครัว ตลอดจนช่วยลดการพึ่งพิงการรับบริการดูแลในสถาบัน โดยบริการดูแลควรครอบคลุมถึงด้านต่างๆ อาทิ การบริการดูแลในบ้าน, การบริการดูแลกลางวันและบริการฝากดูแลระยะสั้น

การบริการดูแลในบ้านที่ควรจะนำมาใช้ในสังคมไทย ควรประกอบไปด้วย บริการช่วยเหลือที่บ้าน, บริการเยี่ยมบ้านโดยนางพยาบาลและบริการให้คำแนะนำทางการแพทย์ที่บ้าน

ส่วนด้านบริการดูแลกลางวัน ในปัจจุบันไทยได้ริเริ่มนำบริการดังกล่าวมาใช้แล้ว แต่ยังคงมีปริมาณการให้บริการจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความต้องการในการดูแลจากผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ การให้บริการดูแลต่างๆ ในบริการดูแลกลางวันยังมีปัญหาในด้านคุณภาพ เป็นต้นว่า การขาดบุคลากรในการดูแล กิจกรรมส่งเสริมคุณภาพมีน้อย ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการขยายปริมาณการดูแลกลางวันและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บริการฝากดูแลระยะสั้นเองเป็นอีกบริการหนึ่งที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ดูแลในครอบครัวให้สามารถไปทำภารกิจได้ชั่วคราว ตลอดจนเปิดโอกาสให้ได้หยุดพักจากความเหน็ดเหนื่อยในการดูแลมาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นแล้ว การเรียนรู้จากสังคมญี่ปุ่นในเรื่องราวเหล่านี้เป็นสิ่งที่ “จำเป็น” อย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยในการแก้ไขปัญหาค่าที่ต้นเหตุโดยตรงซึ่งหากไทยต้องการหลีกเลี่ยงการเผชิญกับปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงจากสังคมชราดังที่ญี่ปุ่นกำลังเร่งแก้ไขอยู่ การออกกฎหมาย นโยบาย ตลอดจนแผนการต่างๆ เพื่อเตรียมการเข้าสู่สังคมวัยชราดังบทเรียนที่ได้จากสังคมญี่ปุ่น อาทิ การวางระบบรับประกันดูแลระยะยาวก็ควรเร่งดำเนินการเสียแต่เนิ่นๆ เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

Japan
Watch
Project

ค้น.....
 ความ.....
 คิด.....

*“Reading is
 equivalent to
 thinking with
 someone else’s
 head instead of
 one’s own”*

: Arthur Shopenhauer

“State-Building: Governance and World Order in the 21st Century”

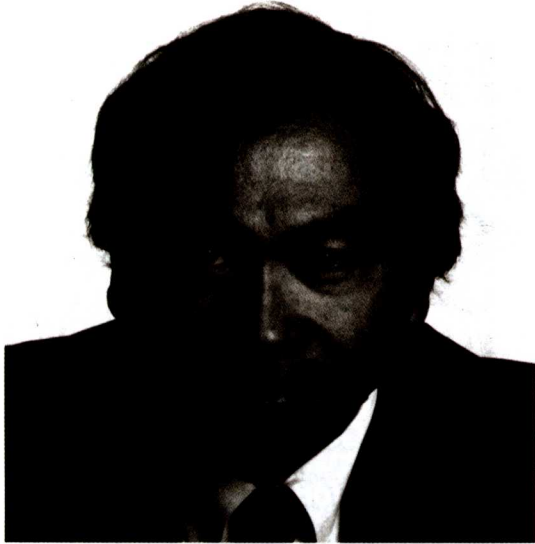
โดย เอกสิทธิ์ หนองภักดี*

5 ลกปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ที่ข้อมูลข่าวสารการคมนาคม
 อันทันสมัยได้ช่วยย่อโลกและลบพรมแดนระหว่างประเทศใน
 บางมิติออกไป เอกชนและปัจเจกชนมีบทบาทมากขึ้นในสังคมการเมือง
 และเศรษฐกิจ อำนาจอธิปไตยของรัฐกำลังเสื่อมถอย สังคมโลก
 อยู่ในกระแสของการเปิดเสรีทางการค้า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
 การกระจายอำนาจจากรัฐไปยังองค์กรเอกชนหรือภาคประชาสังคม
 ที่มากขึ้นกว่าในอดีต มีหนังสือที่เขียนถึงประเด็นเหล่านี้มากมาย
 บางเล่มได้ตั้งคำถามกับประสิทธิภาพในการบริหารงานและความจำเป็น
 ในการดำรงอยู่ของรัฐที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของ
 ประเทศ¹ ในขณะเดียวกันก็มีหนังสือบางเล่มที่เขียนถึงความจำเป็น
 ของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์นี้ นั่นคือ “State-Building: Governance and
 World Order in the 21st Century” เขียนโดย Francis Fukuyama

Fukuyama เล็งเห็นถึงปัญหาบางประการของรัฐที่ส่งผลต่อ
 การพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศดังกล่าว อันนำไปสู่ความยากจน
 ของพลเมือง จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลก โดยมี
 แนวคิดว่าการที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างรัฐที่
 เข้มแข็งเสียก่อน เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นผลมาจากความอ่อนแอ
 ของรัฐ

ในหนังสือเรื่อง “State-Building: Governance and World
 Order in the 21st Century” เล่มนี้ Fukuyama ได้อธิบายแนวคิด
 ของเขาโดยมีหลักใหญ่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง การสร้างรัฐให้
 เข้มแข็งเป็นสิ่งที่สำคัญ และประเด็นที่สอง การถ่ายโอนสถาบันที่
 เข้มแข็งไปยังประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย เขามีทัศนะว่า ในยุคที่มี
 เสี่ยงเรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจจากรัฐไปยังภาคเอกชนหรือ
 ประชาสังคมนี้ วาระเร่งด่วนของโลกในปัจจุบันคือการสร้างรัฐที่เข้มแข็ง
 เพราะรัฐที่อ่อนแอและขาดความสามารถในการแข่งขันนั้นก่อให้เกิด
 ปัญหาร้ายแรงหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาความยากจนภายในประเทศ
 ไปจนถึงปัญหาการก่อการร้ายข้ามชาติ และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

* นักวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

Francis Fukuyama เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ และทำการ สอนหนังสือที่ Paul H. Nitze School of Advanced International Studies, มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ Fukuyama มีผลงานตีพิมพ์หลายเล่ม อาทิ *Our Posthuman Future: Consequences of the Biotechnology Revolution*, *The Great Disruption : Human Nature and the Reconstitution of Social Order*, *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*, and *The End of History and the Last Man*.

ดังกล่าว เขาจึงกล่าวถึงความสามารถในการ บริหารงานการทำงานที่และความชอบธรรมของรัฐ โดยมีข้อสังเกตว่ารัฐในประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้มี ความเข้มแข็งมากเกินไป แต่อ่อนแอมากเกินไป ต่างหาก จากนั้น เขาพาผู้อ่านไปสำรวจสาเหตุ แห่งความอ่อนแอของรัฐดังกล่าว ซึ่งเขาคิดว่า รัฐที่เข้มแข็งน่าจะสามารรถเข้าไปช่วยอีกรัฐที่ยัง อ่อนแออยู่ในการสร้างความเข้มแข็ง และใน ท้ายที่สุด เขาได้เชื่อมโยงความอ่อนแอของรัฐ ที่น่าจะเป็นปัญหาภายในรัฐ ไปสู่ประเด็นปัญหา ระดับนานาชาติ

การเมืองโลกในปัจจุบันให้ความสำคัญ กับการลดขนาดของรัฐ ฉันทามติวอชิงตัน (Washington Consensus)² มีข้อเสนอให้รัฐลด การแทรกแซงในทางเศรษฐกิจ ซึ่ง Fukuyama

คิดว่ารัฐในประเทศกำลังพัฒนาเป็นอุปสรรคต่อ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะสามารถแก้ไข ได้ในระยะยาวด้วยการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม เขาเห็นว่าควรจะเป็นการลด ขนาดของรัฐในบางมิติ ในขณะที่เดียวกัน ก็จำเป็น ที่จะต้องเพิ่มความเข้มแข็งของรัฐในบางมิติ ด้วยเช่นกัน ในการทำความเข้าใจในเรื่องการลด หรือเพิ่มความเข้มแข็งของรัฐ จำเป็นที่จะต้อง ทำความเข้าใจความหมายของขอบเขตและ ความเข้มแข็งของรัฐเสียก่อน เนื่องจากยังมีผู้ที่ เข้าใจและให้ความหมายของความเข้มแข็งของรัฐ โดยนึกถึงคำสองคำนี้ปนเปกัน

สหรัฐฯ อาจเป็นตัวอย่างที่ดีและเด่นชัด ที่สุด หากจะพูดถึงเรื่องความเข้มแข็งของรัฐ แม้ว่าสหรัฐฯ จะมีภาพลักษณ์ของการเป็นรัฐที่ เข้มแข็ง แต่ในความเป็นจริงแล้วสถาบันการเมือง ของสหรัฐฯ ถูกออกแบบมาให้อ่อนแอและถูกจำกัด ขอบเขตในการใช้อำนาจของรัฐ³ ในขณะเดียวกัน ในบางมิตินั้น สหรัฐฯ มีความเข้มแข็งมาก นั่นคือ ในมิติของการบังคับใช้กฎหมาย อีกนัยหนึ่งก็คือ ภายใต้ออบเขตที่จำกัดนั้น รัฐมีความสามารถใน การสร้างสรรค์และบังคับใช้กฎหมายหรือปฏิบัติ ตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Fukuyama เห็นว่าในการลดขนาดของรัฐ ในปัจจุบันของประเทศต่างๆ นั้น ควรจะต้องระวัง ในเรื่องการจำกัดขอบเขตและการลดความเข้มแข็ง ของรัฐ เพราะมีตัวอย่างของประเทศกำลังพัฒนา หลายประเทศที่กำลังทำการลดขนาดของรัฐ นอกจากการจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ แล้วยังทำการลดประสิทธิภาพและความเข้มแข็ง ของรัฐลงมาด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาประเทศ

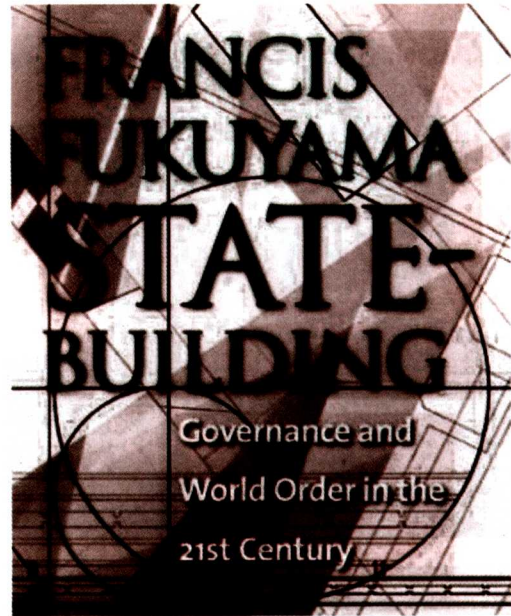
อย่างไรก็ดี การสร้างรัฐที่เข้มแข็งและมี ประสิทธิภาพในการบริหารงานนั้น จำเป็นต้องมี การสร้างสถาบันที่เข้มแข็ง Fukuyama กล่าวใน หนังสือของเขาว่า นักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากได้ ข้อสรุปตรงกันว่า “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา

มากที่สุดมิใช่เรื่องของเศรษฐกิจ แต่เป็นปัจจัยด้านสถาบันและการเมือง..” มีปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสถาบันและระบบการเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการบริหารรัฐกิจ สถาบันการเมือง การสร้างระบบที่ชอบธรรมในการบริหารงาน ปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม

เพื่อสร้างความเข้มแข็งของรัฐ สถาบันและปัจจัยต่างๆ ข้างต้นอาจจะต้องถูกปฏิรูปเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่การปฏิรูปนั้นมีโอกาสกระทำได้โดยง่ายตาย เนื่องจากสถาบันที่เข้มแข็งนั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ทั้งด้านบุคลากร ความรู้ความสามารถ เทคโนโลยี ความโปร่งใส ประสิทธิภาพในการบริหารงาน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มิได้สามารถบันดาลขึ้นมาได้ในพริบตา ดังนั้น แม้ว่าการลดขนาดของรัฐจะเป็นสิ่งจำเป็น แต่สิ่งเร่งด่วนที่ต้องกระทำก็คือการเสริมสร้างความเข้มแข็งพื้นฐานของรัฐในด้านดังกล่าวเสียก่อนด้วยการออกแบบและการบริหารจัดการองค์กรต่างๆ ที่จำเป็น

การออกแบบและบริหารจัดการองค์กรเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและซับซ้อน ปัญหาหลักๆ ของการบริหารจัดการองค์กรก็คือ การกระจายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่ง Fukuyama ได้กล่าวไว้อย่างละเอียด แต่ผู้เขียนขอสรุปไว้ในที่นี้สั้นๆ คือ ปัญหาของการบริหารจัดการองค์กรอยู่ที่ความไม่ชัดเจนของเป้าหมายองค์กร เป้าหมายและผลประโยชน์ขององค์กรไม่สอดคล้องกับผู้ที่อยู่ในองค์กร การขาดแรงจูงใจของผู้ที่อยู่ในองค์กรเพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การกระจายอำนาจ เป็นต้น

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ประเด็นในเรื่องการกระจายอำนาจของรัฐ Fukuyama กล่าวว่า บางกรณี การกระจายอำนาจของรัฐอาจหมายถึงการเพิ่มโอกาสของการคอร์รัปชันด้วย ในขณะที่การรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางบางกรณีอาจจะเป็นผลดีกว่าต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ

หนังสือเรื่อง "State-Building: Governance and World Order in the 21st Century" เล่มนี้ Fukuyama ได้อธิบายแนวคิดของเขาโดยมีหลักใหญ่ คือ การสร้างรัฐให้เข้มแข็งเป็นสิ่งที่สำคัญ และการถ่ายโอนสถาบันที่เข้มแข็งไปยังประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย

โดยเขาได้ยกตัวอย่างกรณีของญี่ปุ่นในยุคที่สหรัฐฯ เข้ามาครอบครองและดำเนินการปฏิรูประบบการเมืองและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอย่างเบ็ดเสร็จ

โดยสรุปแล้ว การกระจายอำนาจหรือรวมศูนย์อำนาจต่างมีข้อดีและข้อด้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเงื่อนไข เช่น การรวมอำนาจจะเป็นผลดีเมื่ออยู่ในเงื่อนไขของการมีประสิทธิภาพในการแข่งขัน การมีข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถและปลอดคอร์รัปชัน และนโยบายที่นำมาใช้มีประสิทธิภาพพอที่จะชดเชยกับปัจจัยด้านลบอื่นๆ เป็นต้น

Fukuyama มีความเห็นว่าความอ่อนแอของรัฐและการขาดแคลนสถาบันที่มีประสิทธิภาพนอกจากจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศแล้ว ยังเป็นปัญหาสำคัญต่อระบบการเมืองระหว่างประเทศด้วย อีกนัยหนึ่งคือปัญหาการเมืองภายในของรัฐหนึ่ง ส่งผลกระทบต่อสมาชิกอื่นๆ ในระบบการเมืองระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงเป็นประเด็นถกเถียงว่า สมควรหรือไม่

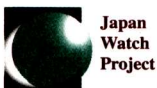
ที่จะเข้าไปก้าวล้ำอธิปไตยของรัฐอื่นเพื่อจัดการปัญหาเหล่านั้น ใครจะเป็นผู้ดำเนินการมีกระบวนการอันชอบธรรมในระบบการเมืองระหว่างประเทศที่จะสามารถใช้ในการแก้ไขปัญหานั้นหรือไม่ เป็นต้น

Fukuyama สังเกตว่ารัฐที่อ่อนแอหรือล่มสลายได้ก่อเกิดปัญหาหลายปัญหา เช่น ปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาผู้ลี้ภัย ปัญหาด้านมนุษยธรรม แม้แต่กระทั่งปัญหาผู้ก่อการร้าย เป็นต้น โดยเขาได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์ 11 กันยายนขึ้นมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของรัฐอื่นจากความอ่อนแอหรือการล่มสลายของรัฐหนึ่ง เขาจึงเห็นว่าการถ่ายทอดความรู้หรือการนำความเข้มแข็งของสถาบันจากรัฐที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้วไปยังรัฐที่อ่อนแอกว่า จะเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การที่สหรัฐฯ เข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในของรัฐในตะวันออกกลาง โดยใช้แนวคิดว่าเป็นการแทรกแซงเพื่อส่งเสริมสถาบัน อาทิ การสร้างความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นรากฐานของการสร้างรัฐที่เข้มแข็งต่อไป สำหรับประเด็นนี้ ได้กลายมาเป็นประเด็นถกเถียงกันระหว่างวิธีการของสหรัฐฯ และวิธีการของประเทศในเครือสหภาพยุโรปว่าการกระทำของสหรัฐฯ นั้นชอบธรรมและสมควรหรือไม่ ซึ่ง Fukuyama ได้ให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องของความแตกต่างกันในทางรากฐานความคิดเรื่องการเมืองของแต่ละประเทศ และเขายังยืนยันว่าการสร้าง

รัฐให้เข้มแข็งเป็นองค์ประกอบสำคัญของอำนาจแห่งชาติ และไม่เพียงแต่เป็นการสร้างรัฐเข้มแข็งภายในพรมแดนของตนเองเท่านั้น แต่ต้องไปสร้างสถาบันของรัฐยังนอกพรมแดนในประเทศที่เป็นภัยและไร้ระเบียบด้วย

หนังสือของ Fukuyama เล่มนี้เสมือนเป็นตัวแทนของรัฐบาลสหรัฐฯ ในการโต้เถียงถึงความชอบธรรมของสหรัฐฯ ในการเข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในของรัฐอื่น โดยมีแก่นแนวคิดอยู่ที่การควบคุมอย่างเข้มงวด และสนับสนุนการเผยแพร่ความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ในขณะที่ละเลยในเรื่องของการละเมิดอธิปไตยของรัฐอื่น เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ได้ถูกเขียนขึ้นมาบนมุมมองของของสหรัฐฯ เป็นหลัก โดยอิงอยู่บนปัญหาที่เกิดขึ้นกับสหรัฐฯ มากกว่าจะเขียนขึ้นจากปัญหาของประเทศอื่น

อย่างไรก็ตาม ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า แนวคิดเรื่องการจำกัดขอบเขตและการสร้างรัฐเข้มแข็งจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศจริง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการสร้างสถาบันที่เข้มแข็ง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยหลักนิติธรรม (Rule of Law) ความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ซึ่งแต่ละประเทศที่กำลังเผชิญปัญหาความยากจนภายในจะต้องนำไปพิจารณาอย่างเร่งด่วนเพื่อปรับปรุงพัฒนาวิธีการบริหารประเทศต่อไปให้มีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะรับมือกับชุดนโยบายที่ระบบการเมืองระหว่างประเทศผลิตขึ้นต่อไป

เชิงอรรถ

¹ Kenichi Ohmae, *End of the Nation State: The Rise of Regional Economies*. 1996.

² ฉันทามติวอชิงตัน เป็นชุดนโยบายที่ John Williamson ประมวลจากการสอบถามหน่วยงาน Think Tanks ของสหรัฐฯ หลายหน่วยงานเพื่อสรุปเป็นชุดนโยบายที่เหมาะสมสำหรับการปฏิรูปเศรษฐกิจในละตินอเมริกา อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน *ริงสรรค์ ธนะพรพันธ์*. ฉันทามติวอชิงตัน. สำนักพิมพ์คบไฟ : กรุงเทพฯ. 2548.

³ Lipset, 1995.

⁴ ปัจจัยด้านลบที่เกิดจากการที่รัฐเข้ามาแทรกแซงและชี้ขาดได้แก่การขาดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

Japan's.....
Politics.....
Today.....

“Policy Debates in LDP President Race”

โดย ศิริพร รัชชวัลลภ*

วันที่บทความนี้ถูกเขียนขึ้น นายยาสุโอะ ฟูกูตะ (Yasuo Fukuda) ได้แสดงเจตนาที่ชัดเจนแล้วว่า จะไม่ลงสมัครแข่งขันการเลือกตั้งหัวหน้าพรรค LDP ในเดือนกันยายนที่จะมาถึงนี้ การประกาศของนายฟูกูตะ ส่งผลกระทบต่อการแข่งขันเพื่อชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรค LDP ค่อนข้างมาก และแน่นอนว่าส่งผลกระทบในวงกว้างต่อการเมืองญี่ปุ่นด้วย ทั้งนี้เพราะว่าตำแหน่งหัวหน้าพรรค LDP หมายถึงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศในเวลาเดียวกัน

นายยาสุโอะ ฟูกูตะ ตัวเก็งคนสำคัญได้แสดงเจตนาว่าจะไม่ลงสมัครแข่งขันการเลือกตั้งหัวหน้าพรรค LDP แล้ว

เหตุผลที่นายฟูกูตะอธิบายถึงการไม่ลงสมัครแข่งขันในการเลือกตั้งตำแหน่งหัวหน้าพรรค LDP ในครั้งนี้ก็คือ ประการแรก เรื่องอายุ เพราะขณะนี้ นายฟูกูตะกำลังจะมีอายุครบ 70 ปี ซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่มีอายุมากที่สุดในบรรดาผู้ที่ถูกกล่าวถึงว่ามีแนวโน้มจะเป็นหัวหน้าพรรคต่อจากนายจุนอิชิโระ โคอิสุมิ (Junichiro Koizumi) กล่าวคือ นายชินโซ อาเบ่ (Shinzo Abe) อายุ 51 ปี นายซาดาคาซุ ทานิกาคิ (Sadakazu Tanigaki) อายุ 61 ปี และนายทาโร อะโซ (Taro Aso) อายุ 65 ปี นอกจากนี้ ตัวเขาเองก็คิดว่าอายุ 70 ปี ถือเป็นอายุที่มากเกินไปสำหรับภาระความรับผิดชอบในฐานะนายกรัฐมนตรีของประเทศ ประการสอง เขามีความเห็นว่ายโยบายสำคัญของพรรค จำเป็น

* อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์
ภาควิชาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และผู้ประสานงาน โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

ต้องได้รับการถกเถียงอย่างจริงจัง เพื่อที่จะกำหนดเป็นแนวทางหรือนโยบายของประเทศ มากกว่าที่จะกล่าวถึงประเด็นเหล่านั้นเพียงเพื่อการหาเสียงในระยะสั้น นโยบายที่สำคัญเหล่านั้นก็คือ เรื่องศาลเจ้ายาสุคุนิ (Yasukumi Shrine) และนโยบายต่างประเทศ (โดยเฉพาะนโยบายต่อเอเชีย) ซึ่งนายฟูจิดะมีความเห็นที่แตกต่าง และวิจารณ์นโยบายนี้ของนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิค่อนข้างมากตลอดมา

ผลจากการที่นายฟูจิดะประกาศไม่ลงสมัครแข่งขันในการเลือกตั้งหัวหน้าพรรคครั้งนี้ ทำให้โอกาสที่นายอาเบ่ จะเป็นผู้ชนะในการแข่งขันและได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคนั้นแทบจะเป็นเรื่องที่คาดหมายได้ เพราะจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและนักการเมืองตลอดระยะเวลา 3-4 เดือนที่ผ่านมา โดยสื่อมวลชนแขนงต่างๆ พบว่า คะแนนนิยมของนายอาเบ่จะสูงนำคู่แข่งรายอื่นๆ อยู่ตลอดเวลา แต่ในขณะเดียวกัน นายฟูจิดะก็เป็นผู้ทำทนายที่มีศักยภาพมากที่สุด โดยมีคะแนนนิยมตามมาเป็นอันดับสองเสมอ ดังนั้นเมื่อนายฟูจิดะประกาศไม่ลงสมัครแข่งขันสำหรับตำแหน่งดังกล่าว ทำให้ผู้สมัครที่มีศักยภาพสามารถทำทนายนายอาเบ่ได้ทนายจากเวทีการแข่งขัน สถานการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้หลายฝ่ายรวมทั้งนักการเมืองของพรรค LDP เอง เห็นว่าไม่ใช่สถานการณ์ที่ดีทั้งต่อนายอาเบ่ รวมทั้งพรรค LDP ด้วย เพราะสถานการณ์เช่นนี้แสดงให้เห็นถึงการ

ปราศจากการแข่งขันทางการเมืองอย่างจริงจัง อันเป็นรากฐานของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ นักวิจารณ์การเมืองญี่ปุ่นหลายคนยังได้ให้ความเห็นอีกว่า สำหรับตัวนายอาเบ่เองแล้ว ชัยชนะที่ได้มาโดยปราศจากการแข่งขันที่สมศักดิ์ศรี น่าจะทำให้ภาพพจน์ของการเป็นหัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรีของประเทศดูไม่เข้มแข็ง เพราะไม่มีภาพของนักต่อสู้ รวมทั้งไม่มีความเป็นตัวของตัวเองอีกด้วย เนื่องจากนายอาเบ่มีแนวโน้มที่จะดำเนินรอยตามนโยบายต่างๆ ที่นายโคอิสุมิวางไว้ และประการสำคัญที่สุดก็คือการปราศจากการแข่งขันอย่างจริงจังระหว่างนายอาเบ่กับผู้สมัครคนอื่นที่มีศักยภาพ จะทำให้บรรยากาศการเลือกตั้งหัวหน้าพรรค LDP ในครั้งนี้ขาดการทบทวนนโยบายรัฐบาลโคอิสุมิ โดยเฉพาะในเรื่องนโยบายต่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ และนโยบายต่อเอเชีย

อย่างไรก็ตาม หนึ่งสัปดาห์หลังจากการประกาศไม่ลงสมัครแข่งขันของนายฟูจิดะ นายทานิคาคิก็ได้ประกาศเจตจำนงค์ถึงการลงสมัครแข่งขันชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรค LDP ซึ่งนับเป็นผู้สมัครรายแรกที่ประกาศตัวอย่างเป็นทางการ เพราะในขณะนี้ทั้งนายอาเบ่ และนายอะโซ ยังไม่ได้ประกาศตัวอย่างเป็นทางการ แต่ก็เป็นที่คาดหมายกันว่า ทั้งสองคนจะประกาศทำตัวอย่างเป็นทางการในช่วงปลายเดือนสิงหาคมนี้

ภายหลังจากการแสดงเจตนาสมัครของนายฟูจิดะ นายชินโซ อาเบ่ จึงกลายเป็นตัวเก็งที่มีความโดดเด่นที่สุด

นายซาดาคาซุ ทานิคาคิ ผู้สมัครรายแรกที่ประกาศตัวอย่างเป็นทางการ แต่ก็อาจจะไม่โดดเด่นพอที่จะเป็นคนที่สามารถทำทนายนายอาเบ่ได้

สำหรับการประกาศตัวอย่างเป็นทางการของนายทานาคาคิ แม้ว่าจะทำให้สถานการณ์ “การปราศจากการแข่งขันของนายอาเบ่เปลี่ยนไป” แต่ก็ไม่ได้ช่วยทำให้เกิดภาพของการท้าทายที่มากนัก ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงที่ว่า ทั้งสามคนคือ นายอาเบ่, นายทานาคาคิ และนายอะโซ ล้วนเป็นรัฐมนตรีร่วมคณะรัฐบาลเดียวกันของนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิ และมีแนวความคิด/นโยบายไม่แตกต่างกันมากนัก รวมทั้งผลของการสำรวจความนิยมในหมู่ประชาชน คณะแนของนายอาเบ่ยังตั้งห่างนายทานาคาคิอยู่มาก ทั้งนี้ นายฟูกูตะได้ประกาศถอนตัวไปแล้วก็ตาม ซึ่งนายทานาคาคิก็ทราบดีถึงความเป็นรองของตนเอง ที่มีต่อนายอาเบ่ ดังนั้น เขาจึงพยายามที่จะสร้างความแตกต่างระหว่างตนเองกับนายอาเบ่ โดยเฉพาะในเรื่องนโยบายต่างประเทศเกี่ยวกับเอเชีย เพื่อสร้างความโดดเด่นให้ตนเองและสร้างคะแนนนิยมให้มากขึ้น

นับตั้งแต่ประกาศตัวอย่างเป็นทางการนายทานาคาคิได้เสนอแนวนโยบายทั้งนโยบายภายในและนโยบายต่างประเทศที่แตกต่างไปจากแนวทาง/นโยบายของนายอาเบ่ กล่าวคือ ในด้านนโยบายภายใน นายทานาคาคิเห็นว่า นโยบายการเงินและงบประมาณของประเทศจำเป็นต้องได้รับการทบทวนและเปลี่ยนแปลง การลดการใช้จ่ายภาครัฐ ไม่สามารถเป็นมาตรการเดียวที่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี โดยเฉพาะภาษีมูลค่าเพิ่มภายในปี ค.ศ. 2010 เป็นสิ่งจำเป็น โดยเขาได้เสนอให้มีการเพิ่มอัตราภาษีดังกล่าวขึ้น 5-10% ภายในปี ค.ศ. 2015 นอกจากนี้ เขายังเห็นว่านโยบายการค้าเสรีของคณะรัฐมนตรีโคอิสุมิ ทำให้ช่องว่างระหว่างผู้มีกับผู้ที่ไม่มี (Have-Have not) กว้างมากขึ้น ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อสังคมญี่ปุ่น ซึ่งเขาต้องการจะลดช่องว่างนั้นและสร้าง “ความรู้สึกเป็นชุมชน” (Sense of Community) ให้มากขึ้น ในขณะที่นายอาเบ่ มี

แนวทางที่สนับสนุนการค้าเสรี และเปิดกว้างต่อการค้าและแรงงานต่างชาติมากขึ้น รวมทั้งการคิดสร้างสรรค์ทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้วย ซึ่งจากแนวนโยบายที่ทั้งสองคนเสนอนี้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างที่ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ นายอาเบ่มีแนวโน้มที่จะดำเนินนโยบายต่างๆ ตามแนวทางของรัฐบาลโคอิสุมิ ในขณะที่นายทานาคาคิจะทำการเปลี่ยนแปลง และเขาเองก็ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า เขาจะสานต่อนโยบายของรัฐบาลโคอิสุมิที่ควรจะทำต่อไป และจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ควรเปลี่ยนแปลง

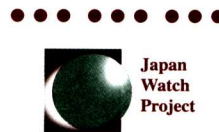
ในส่วนของนโยบายต่างประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดนั้น นายอาเบ่ประกาศจะดำเนินนโยบายตามแนวทางของรัฐบาลโคอิสุมิ โดยให้ความสำคัญแก่เรื่องความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐฯ ซึ่งอาจขยายรวมถึงอินเดียและออสเตรเลียด้วย ในขณะที่จะดำเนินนโยบายในลักษณะที่เข้มงวดกับประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะเกาหลีเหนือ ในส่วนของความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน เขายังไม่ได้แสดงจุดยืนที่ชัดเจนในเรื่องการไปสักการะศาลเจ้ายาสุคุนิ ถ้าเขาได้รับเลือกเป็นหัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรี แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมา เขามีท่าทีสนับสนุนนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิในเรื่องนี้ และหลายฝ่ายคิดว่ามีแนวโน้มที่เขาจะเดินรอยตามนายกรัฐมนตรีโคอิสุมิ ซึ่งจะมีผลต่อความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้ความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นหรือมีความตึงเครียดเกิดขึ้น ในขณะที่นายทานาคาคิประกาศแนวนโยบายต่างประเทศที่แตกต่างจากนายอาเบ่มาก กล่าวคือ เขาประกาศชัดเจนว่าจะไม่ไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิ ถ้าเขาได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าพรรคและนายกรัฐมนตรี เขากล่าวว่าการสักการะบรรพบุรุษเป็นสิ่งสมควร แต่ต้องแยกเรื่องนี้ออกจากเรื่องอาชญากรรมสงครามชั้น A นอกจากนี้ เขายังได้เสนอที่จะปรับ

ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียให้ กระชับมากขึ้น และสนับสนุนความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในภูมิภาคด้วย ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ ไม่เพียงแต่แตกต่างจากนโยบายของนายอาเบ่เท่านั้น แต่ยังสะท้อนว่าเป็นนโยบายที่ใกล้เคียงกับแนวทาง ของนายฟูกูตะด้วย ทั้งนี้มีการคาดการณ์ว่า นายทานิคาคิต้องการดึงคะแนนเสียงจากผู้ ที่สนับสนุนนายฟูกูตะมาเป็นของตน เป็นการขยาย ฐานเสียงสนับสนุนของตนเองออกไป

นายทาโร อะโซ คือ ว่าที่ผู้สมัคร อีกรายที่ น่าจะสร้าง ความเข้มข้นให้กับการเลือกตั้งหัวหน้า พรรค LDP ในวันที่ 20 กันยายนนี้ได้บ้าง

ในระยะเวลาอีกหนึ่งเดือนครึ่งก่อนที่จะถึง การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคในวันที่ 20 กันยายนนี้ มีการคาดหมายกันว่า การแข่งขันเชิงนโยบายของผู้สมัครทั้งสามคนจะเข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนายอาเบ่และนายอะโซประกาศตัวอย่างเป็นทางการ เพราะการเลือกตั้งในครั้งนี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ การเลือกหัวหน้าพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็น การเลือกผู้นำประเทศด้วย และประชาชนก็ต้องการ ทราบนโยบายของผู้สมัครแต่ละคน ซึ่งในที่สุดแล้ว จะกลายมาเป็นนโยบายของประเทศที่มีผลกระทบต่อพวกเขาอย่างมาก ดังนั้น ระยะเวลาอีก หนึ่งเดือนครึ่งนับจากนี้ไป จึงเป็นช่วงเวลา ที่การเมืองญี่ปุ่นมีความน่าสนใจและชวนติดตามมากที่สุดอีกครั้งหนึ่ง

ข้อมูลจาก

- Abe courts Fukuda supporters/ Other candidate's aids also work to sway votes in LDP poll: <http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060724TDY04005.htm>
- Abe plays down big lea in LDP presidential race: <http://search.japantimes.co.jp/print/nn20060725a3.html>
- Candidates in LDP poll should discuss policies: <http://www.yomiuri.co.jp/dy/editorial/20060728TDY04005.htm>
- LDP hopefuls kick off debates: <http://search.japantimes.co.jp/print/nn20060729a2.html>
- LDP race kicks off with policy debates: <http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060729TDY01006.htm>
- NO time to be shy: <http://search.japantimes.co.jp/print/ed20060729a1.html>
- POLITICAL PAUSE/ Too much of an easy ride for Abe could hurt him, LDP: <http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060727TDY04003.htm>
- Poll: Abe miles ahead in LDP race/ Aso, Tanigaki seen unlikely to close gap on chief cabinet secretary: <http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060729TDY03007.htm>
- Tanigaki announces his candidacy in LDP presidenail election: <http://mdn.manichi-msn.co.jp/national/news/20060727p2a00m0na01400c.html>
- Tanigaki enters race to lead LDP: <http://www.yomiuri.co.jp/dy/national/20060728TDY01005.htm>
- Tanigaki nixes targeted tax breaks: <http://search.japantimes.co.jp/print/nn20060731a8.html>
- Tanigaki suggests Yasukuni should separate war criminals: <http://search.japantimes.co.jp/print/nn20060726a9.html>
- Tanigaki talks up sales tax doubling: <http://search.japantimes.co.jp/print/nn20060729a5.html>
- Tanigaki throws hat into ring: <http://search.japantimes.co.jp/print/nn20060728a1.html>

ใต้.....
 ดัน.....
 ซากูระ.....

ญี่ปุ่น : ประเทศที่ทรงอิทธิพล ทางด้านบวกต่อโลกมากที่สุด!?

โดย มณีนุช สัมมาชีวกิจ*

1 เรื่องราวที่ผู้เขียนกำลังนำมาเสนอต่อป็นี้อาจจะไม่ใช่ว่าที่สดใหม่ เพราะมันเป็นเรื่องราวที่ผ่านมามีได้ราวครึ่งปีแล้ว แต่ชนชาติที่กำลังจะถูกพูดถึงนั้นคงไม่อาจและไม่อยากจะลืมเลือนมันสักเท่าไร ใช่ว่า! ชนชาติที่เวลานั้นคือ... ชาวญี่ปุ่น...

โดยจากการสำรวจความคิดเห็นของประชากร จำนวน 39,435 คน ในกว่า 33 ประเทศที่ BBC World ร่วมกับบริษัทจัดการสำรวนานาชาติ GlobeScan และ Program on International Policy Attitudes (PIPA) แห่งมหาวิทยาลัย Maryland ได้จัดทำขึ้นระหว่างเดือนตุลาคม 2005 ถึงเดือนมกราคม 2006 พบว่า ผู้คนส่วนใหญ่เลือกให้ญี่ปุ่นเป็น “ประเทศที่ทรงอิทธิพลทางด้านบวกต่อโลกมากที่สุด”

Steven Kull ผู้อำนวยการ Program on International Policy Attitudes (PIPA) แห่งมหาวิทยาลัย Maryland ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผลของการสำรวจดังกล่าวว่า ประชากรโลกส่วนใหญ่ไม่พอใจที่จะเห็นรัฐบาลหนึ่งๆ เข้ามาข้องเกี่ยวกับกิจกรรมทางนิวเคลียร์ อาทิกิจกรรมของอิหร่านที่ได้ครองตำแหน่ง “ประเทศที่ทรงอิทธิพลทางด้านลบต่อโลกมากที่สุด” ไปโดยปริยาย, ไม่ชอบที่จะเห็นประเทศใดที่ระบบการปกครองมีแนวโน้มจะมีความเป็นอำนาจนิยมมากขึ้น ในกรณีของจีนและรัสเซีย และรู้สึกไม่ตื่นกลัวต่อประเทศที่ก่อสงครามโดยไม่ได้รับความยินยอมจากนานาประเทศ ดังเช่นสหรัฐฯ

ในทางกลับกัน สิ่งที่ทุกคนชื่นชอบนั่นคือประเทศหรือภูมิภาคใดๆ ที่ข้องเกี่ยวกับโลกผ่านทางวิธีที่นุ่มนวลกว่านั้น ดังกรณีของญี่ปุ่นและภูมิภาคยุโรป ซึ่งประชาชนกว่า 31 ใน 33 ประเทศที่ถูกทำการสำรวจความคิดเห็นได้เลือกให้ประเทศญี่ปุ่นครอบครองตำแหน่งอันน่าภาคภูมิใจนี้ไป

ประชากรส่วนใหญ่ที่มีมุมมองต่อญี่ปุ่นในแง่ดีนั้นมีครอบคลุมอยู่ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นผู้คนจากประเทศที่อยู่ไม่ไกลจากญี่ปุ่นเท่าไรนัก เช่น ชาวอินโดนีเซีย (85%) ชาวฟิลิปปินส์ (79%) และชาวออสเตรเลีย (60%) หรือชาวยุโรปและชาวอเมริกา เช่น ชาวสเปน (69%) ชาวอังกฤษ (57%) ชาวเยอรมัน (54%) ชาวอิตาลี (48%) ชาวสหรัฐฯ (66%) และชาวแคนาดา (62%) เป็นต้น

ฟังอย่างนี้แล้ว...ชาวญี่ปุ่นจะล้มลงได้อย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม การสำรวจความคิดเห็นดังกล่าวก็มีความคิดเห็นในทิศทางตรงกันข้ามปรากฏอยู่เช่นกัน

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

ประชาชนชาวจีนและชาวเกาหลีใต้เป็นสองประเทศที่ถูกถือว่าเป็นเสียงส่วนน้อยในการสำรวจความคิดเห็นครั้งนี้ นั่นคือ ชาวจีนและชาวเกาหลีใต้ส่วนใหญ่ (71% และ 54% ตามลำดับ) มองว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ทรงอิทธิพลทางด้านลบต่อโลกมากที่สุด (หรืออย่างน้อยก็ต่อประเทศพวกเขา)

เหตุใดประชาชนในสองประเทศที่มีพรมแดนติดกับญี่ปุ่นจึงมีทัศนคติเช่นนี้? คำตอบอาจจะอธิบายได้จากการกระทำของญี่ปุ่นที่มีมาตลอดหน้าประวัติศาสตร์นั่นเอง

เป็นเวลากว่า 60 ปีแล้วที่ญี่ปุ่นตกเป็นจำเลยในความรับผิดชอบอันเนื่องมาจากการเหยียบย่ำรุกรานประเทศในทวีปเอเชียด้วยกันเอง ทั้งในเรื่องของการทำสงครามอันโหดร้าย การข่มเหงทางเพศผู้หญิงต่างชาติของทหารญี่ปุ่น การใช้แรงงานทาสชาวต่างชาติ รวมทั้งปัญหาเรื่องศาลเจ้ายาสุคุนิ เป็นต้น

ในกรณีของความสัมพันธ์กับประเทศจีน ความเจ็บปวดจากสงครามแห่งการรุกรานของญี่ปุ่นยังคงถูกแสดงออกให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน โดยผ่านการแสดงความคิดเห็นหรือการประท้วงต่อต้านคัดค้านบทบาทต่างๆ ของญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่น่าายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นไปเยือนศาลเจ้ายาสุคุนิ โดยที่ฝ่ายจีนได้กล่าวหาว่าเป็นการแสดงออกถึงความต้องการที่จะฟื้นฟูลัทธิชาตินิยมแบบสุดขั้วของญี่ปุ่น และเป็นเรื่องที่ไม่สร้างความเจ็บปวดแก่ชาวจีนอย่างมากในการที่นายกรัฐมนตรี ไปทำความเคารพผู้ที่ก่อให้เกิดโศกนาฏกรรมอันใหญ่หลวงแก่คนจีนทั่วประเทศ

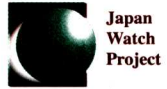
ในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับจีนก็เกิดความขัดแย้งกันอยู่เสมอ ในการประชุมระหว่างผู้นำญี่ปุ่นและจีนในช่วงการประชุมกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (APEC) ในเดือนพฤศจิกายน 2004 นั้น ประธานาธิบดีหู จินเทา

ของจีนได้กล่าวว่า “จีนไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากประวัติศาสตร์ได้ จึงต้องการให้ญี่ปุ่นจัดการกับปัญหานี้อย่างถูกต้อง”

ส่วนในกรณีของประเทศเกาหลีนั้น ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศอาจกล่าวได้ว่าอยู่ในสถานะวิกฤต เนื่องจากการที่ญี่ปุ่นตัดสินใจใช้นโยบายการผนวกดินแดนในคาบสมุทรเกาหลีเป็นอาณานิคมระหว่างปี ค.ศ. 1910-1945 และใช้นโยบายการปกครองที่กดขี่ชาวเกาหลีอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการตักตวงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การดูถูกถิ่นทางวัฒนธรรมหรือเรื่องที่ชาวเกาหลีต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดและถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานทาสที่ญี่ปุ่น รวมทั้งการถูกข่มขืนให้ต้องเป็นหญิงผู้ให้บริการทางเพศแก่ทหารญี่ปุ่น

ในปัจจุบัน ญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือยังไม่มี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน และแม้ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ก็ยังคงมีอุปสรรคต่างๆ ที่บั่นทอนแนวโน้มดังกล่าว เป็นต้นว่า ปัญหาความรู้สึกร่วมกันในอดีตของชาวเกาหลีใต้และปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเกาหลีซึ่งอาศัยอยู่ในญี่ปุ่น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการสำรวจความคิดเห็นของชาวจีนและชาวเกาหลีที่มีต่อประเทศญี่ปุ่น นั่นคือ ปัญหาที่สืบเนื่องมาจากอดีต ซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างชัดเจน และแม้ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็อาจจะมาจากการร่วมมือกันในด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่ความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ อาทิ การเมืองและสังคม คงต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคอีกหลายประการในอนาคต ซึ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผู้นำและประชาชนของแต่ละประเทศจำเป็นต้องร่วมมือกันแก้ไขบนพื้นฐานของความเข้าใจ ความเห็นใจ และความจริงใจต่อกันต่อไป

ข้อมูลจาก

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/4674656.stm>

http://www.bbc.co.uk/print/pressoffice/pressreleases/stories/2006/02_february/03_poll.shtml

http://www.worldpublicopinion.org/pipa/articles/views_on_countriesregions_bt/168.php?nid=&id=&pnt=168&lb=btvoc
อลิสสา ลีลาวัณณกุล, สถานะและบทบาทของศาลเจ้ายาสุคุนิในญี่ปุ่นปัจจุบัน, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548.

Discover.....
Japan.....

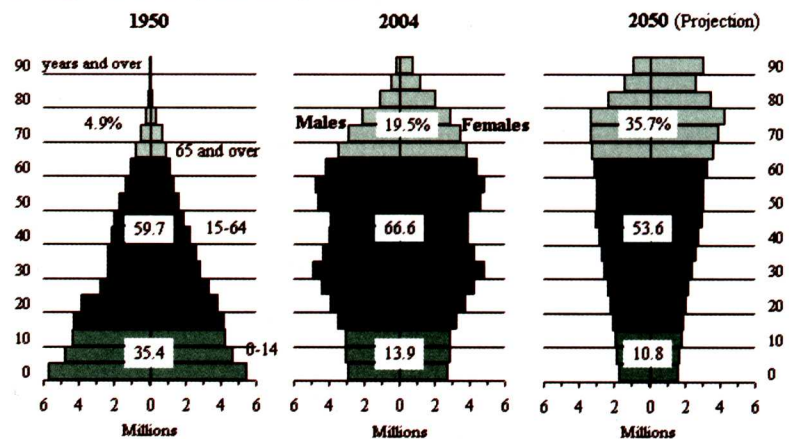
ตามรอย **ตะวัน**

สารพันเรื่องน่าอ่าน

โดย มณีนุช สัมมาชีวกิจ*

Shoshi-Koreika
(Declining Birthrate/Aging Population)
: ความท้าทายครั้งใหญ่ ของประเทศญี่ปุ่น

Changes in the Population Pyramid

Source: Statistics Bureau, MIC, Ministry of Health, Labour and Welfare.

ที่มา: www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

รูปประกอบที่ 1 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของประชากรชาวญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดีจากการที่จำนวนของประชากรผู้สูงวัยในญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นกลุ่มประชากรที่มีสัดส่วนสูงมากในสังคม ทำให้อาจกล่าวได้ว่าญี่ปุ่นกำลังจะกลายเป็น “สังคมแห่งผู้สูงวัย” ประเด็นนี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเสวนาอย่างกว้างขวางและเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากญี่ปุ่นกำลังจะก้าวสู่จุดเปลี่ยนที่สำคัญในปี ค.ศ. 2007 ที่ใกล้จะมาถึงนี้

โดยความท้าทายดังกล่าวถูกรับรู้โดยทั่วกันในนามของ “ปัญหาปี ค.ศ. 2007” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทางด้านลบของการที่สังคมญี่ปุ่นกำลังจะกลายเป็น “สังคมแห่งผู้สูงวัย” โดยปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็น “สังคมแห่งผู้สูงวัย” นั้นเกิดจาก ‘shôshi-kôreika’ (โชชิ โยะเรกะ - Declining Birthrate/Aging Population) หรือ ‘การลดลงของอัตราการเกิดและการเพิ่มขึ้นของอายุขัยเฉลี่ย’ นั่นเอง

อย่างไรก็ดี การที่จะทำความเข้าใจ “ปัญหาปี ค.ศ. 2007” ได้อย่างถ่องแท้ นั้น จะเป็นไปไม่ได้เลยหากไม่ทำความเข้าใจถึงบริบททางประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางประชากรดังกล่าว เนื่องจากการเพิ่มจำนวนของประชากรผู้สูงวัยเป็นผลผลิตโดยตรงจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของอัตราการเกิดของประชากรในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1947 ถึงต้นปี ค.ศ. 1950 ซึ่งยุคดังกล่าวได้ถูกเรียกขานว่าเป็น “Baby Boom Period” หรือ “ยุคที่มีอัตราการเกิดมากเป็นพิเศษ”

สาเหตุดังกล่าวเกิดจากการที่บรรดานายทหารจำนวนมากที่ไปรบในสงครามโลก

ครั้งที่ 2 ได้เดินทางกลับมายังประเทศในปี ค.ศ. 1947 และใช้ชีวิตต่อไปในฐานะพลเรือน นั่นคือแต่งงานและมีลูก ผลที่ตามมาในระยะเวลากว่าสามปีเศษหลังจากนั้นก็คือ การเกิดของประชากรได้สูงถึงประมาณ 8 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นอัตราที่มากกว่าช่วงก่อนและหลังยุคนั้นถึง 30-40% จำนวนที่มหาศาลและการเป็นสัดส่วนที่สูงในสังคมของประชากรกลุ่มดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ผลกระทบแรกๆ ที่เกิดจากประชากรรุ่นนี้ก็คือ “ระบบการศึกษา” เนื่องจากประชากรรุ่นดังกล่าวต้องเข้าสูการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา เมื่อพวกเขามีอายุ 6 ปี หรือราวปี ค.ศ. 1953 แต่จำนวนสถานศึกษาที่มีอยู่ในเวลานั้นไม่เพียงพอที่จะรองรับคลื่นนักเรียนที่ถาโถมเข้ามาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ในแต่ละห้องเรียนนั้นแออัดไปด้วยนักเรียนจำนวนถึง 55-60 คน และในแต่ละระดับชั้นในโรงเรียนต้องแบ่งห้องเรียนออกเป็นจำนวนมากกว่า 10 ห้องขึ้นไป เมื่อพวกเขาเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ซึ่งแน่นอนว่าโรงเรียนก็ยังคงมีจำนวนไม่เพียงพอ ส่งผลให้สถานการณ์ในโรงเรียนระดับมัธยมฯ ตอนต้นยังคงเกิดขึ้นเหมือนเช่นในระดับประถมฯ

ส่วนการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย และมหาวิทยาลัยนั้น เป็นสิ่งที่แตกต่างออกไป นั่นคือต้องมีการทดสอบเพื่อเข้าสูการเรียนในระดับดังกล่าว ซึ่งการที่จำนวนโรงเรียนในระดับมัธยมฯ ตอนปลาย และมหาวิทยาลัย ยังคงมีไม่เพียงพอ ได้ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงในหมู่นักเรียน จนเกิดประโยคที่ว่า “พวกที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ เกือบนอนเพียง 3 วันจะ

4 ชั่วโมงเท่านั้น ส่วนพวกที่สอบไม่ผ่านนะ นอนวันละ 5 ชั่วโมง” ซึ่งความตึงเครียดทางอารมณ์ที่เกิดจากสงครามทางการศึกษานี้ได้วิวัฒนาการมาเป็นปัญหาสังคมในที่สุด

ต่อมาในช่วงราวทศวรรษที่ 1960-70 เมื่อคนรุ่นนี้ได้สำเร็จการศึกษา ปัญหาในการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่ได้เกิดขึ้น เนื่องจากสังคมญี่ปุ่นในขณะนั้นกำลังขาดแคลนกำลังแรงงาน การตอบสนองต่ออุปสงค์เรื่องความต้องการแรงงานอย่างพอดีพอดีของพวกเขาจึงได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิด “อิซานากิ บูม” (Izanagi Boom) หรือ “ยุคแห่งความรุ่งโรจน์ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอย่างสูงที่สุด” ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1990 และยังคงส่งเสริมให้เกิด “ระบบการบริหารการจัดการแบบญี่ปุ่น”¹ อย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นจะมีการแกว่งตัวขึ้นลงบ้างในบางช่วงก็ตาม²

“การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการแต่งงาน” ก็เกิดขึ้นจากชาวญี่ปุ่นรุ่นนี้เช่นกัน จากที่แต่เดิมรูปแบบการแต่งงานนั้นหมายถึงการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างสามีที่มีอายุมากกว่าภรรยาค่อนข้างมาก และใช้ช่องว่างระหว่างวัยนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างระบบระเบียบภายในบ้านที่สามีเป็นช้างเท้าหน้า ส่วนภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง แต่ด้วยจำนวนมหาศาลของผู้คนในรุ่นราวคราวเดียวกัน (คือห่างกันไม่เกิน 2 ปี) ของกลุ่มคนยุค Baby Boom ทำให้พวกเขาส่วนมากเลือกที่จะแต่งงานกับคู่ครองที่มีอายุเท่ากันหรือใกล้เคียงกับตนซึ่งปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาที่เคยร้อยเรียงกันด้วยกฎแห่งความอาวุโสนั้นผ่อนคลายลง และถูกมองว่าเป็นการเพิ่มพูน

มิตรภาพระหว่างกันมากขึ้น โดยผ่านการผสมผสานไปกับวัฒนธรรมเมือง (Urbanization) และวัฒนธรรมการบริโภคขนานใหญ่ (Mass Consumer Culture)

ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะมีจำนวนบุตรน้อยลงกว่าคนรุ่นก่อนๆ และใช้ชีวิตแบบสมัยใหม่ด้วยการมีขนาดครอบครัวที่เล็กลง (Nuclear family) ซึ่งนับเป็นการสร้าง “ครอบครัวแบบใหม่” ขึ้นมาในสังคมญี่ปุ่นเลยทีเดียว นอกจากนี้ ภาคธุรกิจต่างๆ เองก็ได้ปรับตัวเพื่อรับต่อกระแสสังคมนี้เช่นกัน เป็นต้นว่า การเกิดขึ้นของภัตตาคารที่ตกแต่งให้มีบรรยากาศพิเศษ เพื่อมุ่งที่จะจับกลุ่มเป้าหมายข้างต้นเป็นหลัก ภายหลังจากนั้น เมื่อคู่แข่งงานเริ่มที่จะให้กำเนิดบุตรอุปสงค์ในเรื่องที่อยู่อาศัยก็เพิ่มขึ้นตามมาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งนับเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้เกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ในญี่ปุ่น ก่อนที่จะเกิดการเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจในระยะเวลาต่อมา

นอกจากนั้น หลักการการบริหารจัดการแบบญี่ปุ่นที่บรรดาบริษัทต่างๆ เคยยึดถือเป็นหัวใจในการประกอบการนั้นไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในท้ายที่สุดบริษัทต่างๆ จึงต้องปฏิรูปองค์กรขนานใหญ่จากการให้อัตราจ้างตามความอาวุโส มาเป็นการให้อัตราจ้างตามความสามารถเฉพาะส่วนบุคคล เพื่อเอื้อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างสูงสุด และการทบทวนถึงระบบการจ้างงานตลอดชีพก็เกิดขึ้น อันก่อให้เกิดการนำระบบการเกษียณก่อนเวลามาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการจ้างงานที่มากเกินไป

และ ณ เวลาปัจจุบัน จำนวนอันมหาศาลของประชากรกลุ่มดังกล่าวกำลังจะก้าวไปสู่ช่วงอายุปีที่ 60 ในปี ค.ศ. 2007 ที่ใกล้จะมาถึงนี้ ซึ่งช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศญี่ปุ่นนั้น หมายถึงช่วงแห่งการเกษียณอายุการทำงานนั่นเอง อาจจะถูกกล่าวได้ว่าอัตราการเกษียณอายุของกลุ่มประชากรจากยุค Baby Boom จำนวนมาก จะทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นสังคมที่มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก (Super-Aged Society) ซึ่งแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของญี่ปุ่นอย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนแรงงาน³ การลดลงของอัตราการออมทรัพย์⁴ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสวัสดิการทางสังคม⁵ ที่ต้องทำหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการด้านต่างๆ ของประชากรกลุ่มดังกล่าว

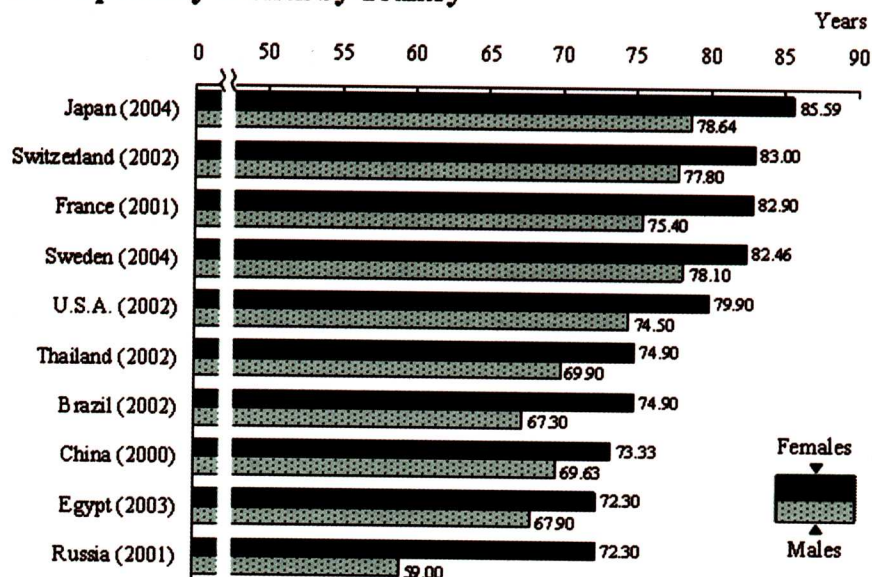
การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงวัย นอกจากจะเป็นผลสืบเนื่องจากปรากฏการณ์ทางสังคมที่เฉพาะเจาะจงแล้ว ยังเป็นผลจากมาตรฐานทางการแพทย์และการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองอีกด้วย⁶ อาทิ Eugenic and Maternal Protection Law ที่มีผลบังคับใช้เมื่อปี ค.ศ. 1948 ทำให้เกิดศูนย์บริการด้านสาธารณสุขทั้งในระดับรัฐและท้องถิ่นขึ้นทั่วประเทศ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการเพื่อสุขภาพสำหรับหญิงมีครรภ์ ทารก และมารดา อันส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตของทารกลดลง และเป็นช่องทางเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของมารดาระหว่างตั้งครรภ์ วิธีที่ถูกต้องในการดูแลทารกและการวางแผนครอบครัวอีกด้วย นอกเหนือจาก Eugenic and Maternal Protection

Law แล้ว การก่อตั้ง “ระบบเงินประกันสุขภาพ” (Universal Health Insurance system) และ “เงินบำนาญสำหรับบุคคลที่ทำงาน” (The pension for all the working people) ในปี ค.ศ. 1961 ก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้อัตราการเสียชีวิตลดลงอย่างมากและยังเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยขึ้นอีกด้วย

ในขณะที่ “กฎหมายที่ว่าด้วยสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงวัย” (The Welfare Law for the Aged) ที่มีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1963 ก็ได้ช่วยทำให้เกิดระบบการให้คำปรึกษาและการตรวจสุขภาพ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ขึ้นไป ซึ่งมีผลให้อัตราการเสียชีวิตลดลงและเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยขึ้นเช่นกัน

ต่อมาในปี ค.ศ. 1983 “กฎหมายสุขภาพ” ก็มีผลบังคับใช้ โดยมุ่งให้เกิดการรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสำหรับผู้สูงวัย และในปี ค.ศ. 2000 “The Gold Plan 21” รวมทั้ง “การประกันการดูแลในระยะยาว” (Long-term Care Insurance) ก็ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อเพิ่มพูนมาตรฐานในการดูแลด้านสุขภาพ ทั้งยังมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการให้บริการด้านการดูแลและปรับปรุงบริการให้ระบบสวัสดิการต่างๆ สำหรับผู้สูงวัย ซึ่งผลของการพัฒนามาตรฐานทางการแพทย์และการรักษาพยาบาลจนอยู่ในระดับที่สูงมากนั้น ทำให้อัตราการเสียชีวิตในปี ค.ศ. 2004 อยู่ที่ราว 540,000 คนเท่านั้น และอายุขัยเฉลี่ยของชาวญี่ปุ่นก็ได้เพิ่มไปอยู่ที่ 81.39 ปี ซึ่งนับว่าเป็นช่วงปีที่สูงที่สุดในโลกเลยทีเดียว

Life Expectancy at Birth by Country

Source: Ministry of Health, Labour and Welfare.

ที่มา: www.stat.go.jp/.../data/handbook/img/fig2_6.gif

ปัจจัยทั้งสองที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้นมิได้สะท้อนเป็นอื่นนอกเหนือจากการบ่งบอกถึงแนวโน้มอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการเพิ่มสูงขึ้นของประชากรผู้สูงวัยที่จะเป็นการเพิ่มภาระในการดูแลให้กับรัฐและประชากรวัยทำงาน (แรงงานช่วงอายุระหว่าง 15-64 ปี) ในด้านการรักษาพยาบาลสวัสดิการสังคมและการรับเงินบำนาญ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะไม่ส่งผลต่อสังคมญี่ปุ่นมากนักหากจำนวนผู้ที่จะมาช่วยแบ่งเบาภาระที่เกิดจากการเกษียณอายุของกลุ่มประชากรจำนวนมหาศาลดังกล่าวมีเพียงพอ

ดังนั้นแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมญี่ปุ่นอย่างมหาศาลก็คือ “การลดลงอย่างรวดเร็วของอัตราการเกิดของประชากร” นั่นเอง เนื่องจากแนวโน้มดังกล่าวทำให้ประชากรผู้สูงวัยกลายเป็นกลุ่มชนสัดส่วนสูงขึ้นเรื่อยๆ ใน

สังคม และยังหมายถึงการลดลงของประชากรวัยทำงานที่จะมาช่วยรัฐแบ่งเบาภาระในการคงไว้ซึ่งระบบสวัสดิการสังคมที่มีมาตรฐาน ตลอดจนการขาดแคลนบุคลากรในการรักษาและเสริมสร้างพัฒนาการทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่า เพื่อให้ญี่ปุ่นสามารถรักษาระดับประชากรให้คงที่ ค่า TFR (Total Fertility Rate-จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยของผู้หญิงคนหนึ่ง) จะต้องอยู่ที่ 2.1 เป็นอย่างน้อย แต่นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงเป็นต้นมา ค่าดังกล่าวก็มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จนต่ำกว่าอัตราที่จะรักษาจำนวนประชากรมิให้ลดลงได้ดังที่แสดงในตารางประกอบข้างต้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวไม่ได้ถูกนำขึ้นมาพิจารณาแต่อย่างใด จนกระทั่งเมื่อเกิด “วิกฤตการณ์ 1.57” ในปี ค.ศ. 1989 แต่กระนั้นก็ตาม สิ่งที่ควรถือเป็น “วิกฤตการณ์” ยิ่งไปกว่านั้น

Vital Statistics

Year	Rates per 1,000				Total fertility rate	Life expectancy at birth (years)	
	Live births	Deaths	Infant mortality	Natural increase		Males Females	
1950	28.1	10.9	60.1	17.2	3.65	a) 59.57	a) 62.97
1955	19.4	7.8	39.8	11.6	2.37	63.60	67.75
1960	17.2	7.6	30.7	9.6	2.00	65.32	70.19
1965	18.6	7.1	18.5	11.4	2.14	67.74	72.92
1970	18.8	6.9	13.1	11.8	2.13	69.31	74.66
1975	17.1	6.3	10.0	10.8	1.91	71.73	76.89
1980	13.6	6.2	7.5	7.3	1.75	73.35	78.76
1985	11.9	6.3	5.5	5.6	1.76	74.78	80.48
1990	10.0	6.7	4.6	3.3	1.54	75.92	81.90
1995	9.6	7.4	4.3	2.1	1.42	76.38	82.85
2000	9.5	7.7	3.2	1.8	1.36	77.72	84.60
2001	9.3	7.7	3.1	1.6	1.33	78.07	84.93
2002	9.2	7.8	3.0	1.4	1.32	78.32	85.23
2003	8.9	8.0	3.0	0.9	1.29	78.36	85.33
2004	* 8.8	* 8.2	* 2.8	* 0.7	* 1.29	78.64	85.59

a) 1950-52 period.

Source: Ministry of Health, Labour and Welfare.

ที่มา: http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm#cha2_3

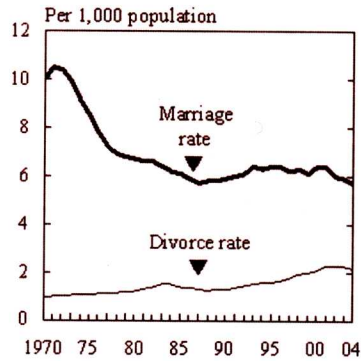
ก็คือ ค่า TFR ได้ลดลงต่ำกว่าเดิมมาอยู่ที่ 1.25 ในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งปีดังกล่าวนับเป็นครั้งแรก ตั้งแต่เริ่มมีการสำรวจสถิติประชากรในปี ค.ศ. 1947 ที่ชาวญี่ปุ่นมีจำนวนลดลง โดยลดลงสุทธิราว 10,000 คน ซึ่งปรากฏการณ์ถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเร็วกว่าการคาดการณ์ของ The National Institute of Population and Social Security Research (NIPSSR) เมื่อเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2002 ที่ว่า ประชากรญี่ปุ่นจะเพิ่มจำนวนสูงสุดในปี ค.ศ. 2007 และการลดลงของจำนวนประชากรจะเริ่มเกิดขึ้นหลังจากนั้นเป็นต้นไป

จากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี ค.ศ. 2005 นั้น พบว่าสัดส่วนของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปในญี่ปุ่นได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21 หรือคิดเป็นจำนวนราว 26.82 ล้านคนของประชากรทั้งหมด ซึ่งสถิติดังกล่าวได้ทำให้ญี่ปุ่นได้รับตำแหน่งประเทศที่มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก โดยที่ตำแหน่งดังกล่าว

เคยเป็นของอิตาลี ที่มีสัดส่วนของประชากรกลุ่มดังกล่าวประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ กระทรวงสาธารณสุข แรงงานและสวัสดิการสังคม (Ministry of Health, Labour and Welfare) ได้อธิบายถึงสาเหตุที่นำมาซึ่งการลดลงของอัตราการเกิดของประชากรไว้หลายประการ ซึ่งประเด็นที่สำคัญที่สุดก็คือ “ค่านิยมในสังคมญี่ปุ่น” ที่จะยอมรับการมีบุตรก็ต่อเมื่อมีการแต่งงานตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นแล้ว แนวโน้มที่ลดลงของอัตราการแต่งงานที่เกิดขึ้นจึงส่งผลให้เกิดการลดลงของอัตราการเกิดของประชากรนั่นเอง⁷

กระนั้นก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงไปถึงสาเหตุสำคัญของค่านิยมดังกล่าวที่ส่งผลให้เกิดการลดลงของอัตราการแต่งงานที่ค่อนข้างรวดเร็วในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในรูปประกอบข้างต้นแล้ว ก็จะพบว่าเกิดจากปัจจัยอย่างน้อย 4 ข้อ ดังนี้คือ

Changes in Marriage Rate and Divorce Rate

Source: Ministry of Health, Labour and Welfare.

Mean Age of First Marriage

Year	Groom	Bride
1950	25.9	23.0
1955	26.6	23.8
1960	27.2	24.4
1965	27.2	24.5
1970	26.9	24.2
1975	27.0	24.7
1980	27.8	25.2
1985	28.2	25.5
1990	28.4	25.9
1995	28.5	26.3
2000	28.8	27.0
2002	29.1	27.4
2003	29.4	27.6
2004*	29.6	27.8

Source: Ministry of Health, Labour and Welfare.

ที่มา: http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm#cha2_4

1. เนื่องจากการไม่ยอมรับของสังคมต่อการมีบุตรนอกสมรส ทำให้หญิงชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ที่ตั้งครรภ์นอกการสมรสและไม่สามารถแต่งงานได้ก่อนการคลอดบุตร เลือกที่จะทำแท้งซึ่งพฤติกรรมนี้สามารถกระทำได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยในปี ค.ศ. 2003 สัดส่วนของการทำแท้งต่อการคลอดบุตรมีมากถึง 28.5% เลยทีเดียว

2. โครงสร้างทางสังคมและการปฏิบัติในการจ้างงานที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้หญิง กล่าวคือ ผู้หญิงเลือกที่จะทำงานนอกบ้านมากขึ้น ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา แต่โครงสร้างทางสังคมและจารีตในการจ้างงานยังคงปฏิบัติราวกับว่าผู้หญิงทำหน้าที่เป็นแม่บ้านเต็มเวลาดังที่เคยเป็นมาในอดีต หรือจะต้องลาออกทันทีที่แต่งงานและมีบุตร โดยตัวอย่างที่สำคัญในการสะท้อนความคิดดังกล่าวของสังคมและบริษัทก็คือ การขาดแคลนในการจัดเตรียมศูนย์รับดูแลเด็กในเวลากลางวัน เพื่อที่จะแบ่งเบาภาระของมารดา

ทำให้ผู้หญิงต้องแบกรับภาระหน้าที่มากขึ้น ทั้งในการทำงาน การเลี้ยงดูบุตรหรือแม้แต่บุพการีของตนและของสามี ดังนั้นแล้ว เมื่อมีการเปรียบเทียบถึงหน้าที่และความยากลำบากที่ต้องรับหลังการแต่งงานกับการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ผู้หญิงจำนวนหนึ่งจึงเลือกที่จะอยู่เป็นโสดมากกว่า

3. ทักษะด้านลบต่อการแต่งงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังฟองสบู่แตกในปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา ที่บริษัทส่วนใหญ่เลือกใช้ระบบการจ้างงานชั่วคราวมาแทนที่การจ้างงานตลอดชีพ ทำให้พนักงานกลุ่มดังกล่าวมีรายได้ที่น้อยลงและไม่สามารถวางแผนระยะยาวที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนต่างๆ ได้เลย ซึ่งการแต่งงานก็เป็นสิ่งที่จะต้องใช้ทรัพย์สินจำนวนมากในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดพิธีแต่งงาน (ที่ถูกลมองว่ามีสำคัญเท่ากับการจดทะเบียนสมรส) ค่าที่พักอาศัย ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่การเก็บหอมรอมริบไว้เป็นทุนการศึกษาของบุตรในอนาคต ด้วยเหตุนี้ การเลือกวิถีชีวิตดังกล่าวจึงนับได้ว่าเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ไม่สะดวกสบายเลย เมื่อเทียบกับ

การอยู่เป็นโสดและยังคงอยู่กับบิดา-มารดาที่สามารถให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่พวกเขาได้ต่อไป

4. ทักษะด้านลบต่อชีวิตหลังการแต่งงาน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีความเฉพาะตัวในประเทศญี่ปุ่นอันจะเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ภายหลังจากช่วงที่ม้าน้ำผึ้งพระจันทร์ได้ผ่านพ้นไป เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมของญี่ปุ่นไม่ได้ให้เวลาแก่สามีได้มีส่วนร่วมในการสร้างครอบครัว เพราะบริษัทต่างเรียกร้องการทุ่มเทอย่างเต็มที่ในการทำงานทั้งในวันทำงานและวันหยุด ทำให้ภรรยาต้องหยุดคาดหวังที่จะให้สามีเข้ามามีส่วนร่วมในครอบครัวระหว่างวันทำงาน และค่อยๆ หมดความต้องการที่จะให้เขาได้ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ กับครอบครัวในช่วงวันหยุดอีกด้วย ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงต้นทุนที่ต้องเสียไปและสิ่งที่ได้รับกลับมาจากการแต่งงานแล้ว จะพบว่า การแต่งงานเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าแต่อย่างใด

นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการสังคม ยังได้ให้บรรดาอธิบายถึงสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่น่ามาซึ่งการลดลงของอัตราการเกิดของประชากรก็คือ แนวโน้มของการแต่งงานในช่วงอายุที่มากขึ้น ซึ่งเกิดจากเหตุผลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ หรือแม้แต่การใช้เวลาไปกับการศึกษาระดับสูง อันส่งผลให้การให้กำเนิดบุตรคนแรกช้าขึ้นตามไปด้วย โดยในปี ค.ศ. 1975 อายุเฉลี่ยในการแต่งงานของผู้ชายอยู่ที่ 27 ปี และผู้หญิงอยู่ที่ 24.7 ปี ซึ่งส่งผลให้อายุเฉลี่ยในการมีบุตรคนแรกของทั้ง 2 เพศอยู่ที่ 25.7 แต่ในปี ค.ศ. 2005 อายุเฉลี่ยในการแต่งงานของผู้ชายอยู่ที่ 29.4 ปี และผู้หญิงอยู่ที่ 27.6 ปี ซึ่งส่งผลให้อายุเฉลี่ยในการมีบุตรคนแรกของ

ทั้ง 2 เพศเพิ่มสูงขึ้นไปอยู่ที่ 28.3 ปี ซึ่งช่วงอายุดังกล่าวนี้เทียบเท่ากับช่วงอายุในการให้กำเนิดบุตรคนที่สองของชาวญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1975 เฉพาะทีเดียว ดังนั้นแล้ว ผู้คนในยุคปัจจุบันจึงมีแนวโน้มที่จะมีบุตรน้อยลงกว่าเดิมนั่นเอง ยิ่งไปกว่านั้น การที่ฝ่ายหญิงให้กำเนิดบุตรในช่วงอายุที่มากขึ้นยังหมายถึงความเสี่ยงในการมีบุตรยาก หรือแม้แต่ไม่สามารถมีบุตรได้เลยด้วยซ้ำ

กระนั้นก็ดี จากการสำรวจของ National Institute of Population and Social Security Research กลับพบว่า ความต้องการของชาวญี่ปุ่นในการมีครอบครัว มิได้ลดลงไปจากสมัยก่อนแต่อย่างใด แต่ทั้งนี้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจในการเลี้ยงดูบุตรนั้นเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางอุปสงค์นั้น และนำมาซึ่งการลดลงของอัตราการเกิดของประชากร กล่าวคือ

1. ค่าใช้จ่ายที่สูงมากในการเลี้ยงดูบุตรลำพังเพียงค่าใช้จ่ายในการศึกษาอย่างเดียวก็นับว่าเป็นภาระอันหนักอึ้งของบิดาและมารดาแล้ว และยังมีค่าใช้จ่ายอีกมากมายนับไม่ถ้วนที่ตามมาหลังจากการมีบุตร อาทิ ค่าใช้จ่ายรายเดือน ค่าสหนาการ และอาจรวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่จะต้องจุนเจือเมื่อพวกเขาทำงานแล้วอีกด้วย

2. การขาดแคลนในการจัดเตรียมศูนย์รับดูแลเด็กในเวลากลางวัน เนื่องจากมารดาจำนวนมากจำเป็นที่จะต้องทำงานเพื่อที่จะหารายได้มาแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่สูงมากภายในครอบครัว และแม้ว่าศูนย์ฯ ดังกล่าวจะมีปริมาณที่เพียงพอ แต่ระดับคุณภาพของการให้บริการก็เป็นสิ่งที่เหล่าแม่บ้านตั้งคำถามกันอยู่เรื่อยๆ อีกด้วย เนื่องจากบุคคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการยังมีไม่เพียงพอและขาดทักษะที่เหมาะสมในการดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าการลดลงของอัตราการเกิดของประชากรนั้นเกิดจากปัจจัยต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของโครงสร้างทางสังคมของญี่ปุ่นที่ผสมผสานกัน ดังนั้นแล้ว การปรับปรุง/เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการให้เอื้อต่อการเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดของประชากรและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต จึงน่าจะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง

ในส่วนของภาครัฐเองก็ดูเหมือนจะมีความตื่นตัวกับปัญหาดังกล่าวอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจาก “วิกฤตการณ์ 1.57” เมื่อปี ค.ศ. 1989 รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว และยังคงมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและคิดค้นแนวทางใหม่ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอจวบจนปัจจุบัน โดยสามารถหยิบยกมาเป็นตัวอย่างคร่าวๆ ได้ดังนี้⁹

ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1991 รัฐบาลได้เพิ่มปริมาณของ Child Allowance อันเป็นมาตรการที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 และในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกันนี้เอง รัฐบาลก็ได้ริเริ่ม The Child Leave Law อันเป็นกฎหมายที่ให้ความใส่ใจกับสวัสดิภาพของผู้ที่ทำงานและครอบครัว ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนเมษายนปีต่อมา

เดือนธันวาคม 1994 รัฐบาลได้ประกาศ The Angel Plan (ค.ศ. 1994-1999) อันเป็นแผนที่ส่งเสริมให้เกิดความสมดุลระหว่างการทำงานและการดูแลบุตร ซึ่งการแก้ไขปรับปรุง The Child Care Leave Law เพื่อสนับสนุนให้เกิดรายได้และยกเว้นการจ่ายเบี้ยประกันสังคม และ The Child Welfare Law เพื่อส่งเสริมให้เกิดศูนย์รับดูแลเด็ก

ในตอนกลางวันที่มีคุณภาพ ก็ได้ถูกดำเนินการภายใต้แผนการดังกล่าว

ต่อมา The New Angel Plan (ค.ศ. 1999-2004) ซึ่งเป็นการทบทวน The Angel Plan (ค.ศ. 1994-1999) ก็ได้ถูกก่อตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 1999 โดยแผนการฉบับใหม่นี้ได้เพิ่มเติมและเน้นความสำคัญที่การปรับปรุงสภาวะแวดล้อมในการทำงานและความเท่าเทียมกันทางเพศ ซึ่งแผนการดังกล่าวนี้ยังได้ก่อให้เกิดการแก้ไขปรับปรุง The Child Care Leave Law และ The Child Allowance Law ที่ทำให้ผู้ที่ลางานภายใต้ The Child Care Leave Law สามารถรับเงินเป็นสัดส่วนร้อยละ 40 ของเงินเดือนปกติทุกๆ เดือน และผู้ปกครองของเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี จนกระทั่งเข้าโรงเรียนจะได้รับเงินอุดหนุนอันเป็นมาตรการที่เกิดขึ้นจากการแก้ไข The Child Allowance Law

ภายหลังจากนั้น The Next Generation Law ได้ถูกนำมาบังคับใช้ ในเดือนกรกฎาคม 2002 โดยมุ่งให้ทั้งภาครัฐและเอกชนจัดวางนโยบายที่จะสนับสนุนการเกิดและการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งส่งผลให้เกิดการทบทวน The Child Allowance Law อีกครั้ง โดยการจ่ายเงินอุดหนุนได้ครอบคลุมไปจนถึงเด็กที่เรียนในชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3

และในปี ค.ศ. 2004 ที่ผ่านมา The New-New Angel Plan (ค.ศ. 2004-2009) ก็ได้ถูกก่อตั้งขึ้น ซึ่งแผนการดังกล่าวได้เน้นย้ำความสำคัญในบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบริษัทต่างๆ ในการให้การสนับสนุนการดูแลเด็ก ตลอดจนการสร้างความเท่าเทียมทางเพศให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารัฐบาลจะได้ออกนโยบายและแผนการต่างๆ มาอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ 1990 แต่ดูเหมือนว่าความพยายาม

ดังกล่าวจะไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่คาดการณ์ไว้ เนื่องจากค่า TFR ยังคงต่ำ และมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ต่อไป และจากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี ค.ศ. 2005 ก็พบว่า ญี่ปุ่นมีสัดส่วนของประชากรในช่วงอายุน้อยกว่า 15 ปี ต่ำที่สุดในโลก นั่นคือ มีเพียงร้อยละ 13.6 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากสังคมญี่ปุ่นมองว่าการตัดสินใจที่จะมีบุตรหรือไม่นั้น เป็นกิจกรรมส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่จะพึงกระทำ และสังคมไม่ควรเข้าไปก้าวก่าย

แต่กระนั้นก็ตาม ความเป็นจริงที่ว่า การตัดสินใจของกลุ่มคนจำนวนนั้นได้ส่งผลให้อัตราการเกิดของประชากรที่ลดลงอย่างรวดเร็วเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต เพราะฉะนั้นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งกว่ามาตรการของรัฐบาลก็คือการที่สังคมญี่ปุ่นทุกภาคส่วนจะต้องให้ความสำคัญ ตลอดจนร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังจึงอาจกล่าวได้ว่าความพยายามที่จะรับมือกับ 'shôshi-kôreika' เป็นความท้าทายครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นจริงๆ

หมายเหตุ

ข้อมูลเชิงสถิติทั้งหมดนำมาจาก www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm

เชิงอรรถ

- ¹ นั่นก็คือการที่บริษัทต่างๆ จ้างผู้ที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาเป็นจำนวนมาก ทำให้บริษัทสามารถจัดการได้อย่างง่ายดายตายเพื่อวัตถุประสงค์หลักในการก่อให้เกิดระบบการจ้างงานตลอดชีพและการเลื่อนตำแหน่งโดยระบบอาวุโส
- ² อาทิเช่น วิกฤตราคาน้ำมันในปี ค.ศ. 1973 และ 1979 และการพุ่งสูงขึ้นของค่าเงินเยนในปี ค.ศ. 1985
- ³ จากการเกษียณอายุพร้อมๆ กันในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2007-10 เนื่องจากมีการประมาณว่า ประชากรมากกว่า 6.91 ล้านคน จะเริ่มเกษียณอายุในปี ค.ศ. 2007 นับเป็นส่วนมากกว่า 5.4% ของประชากรทั้งหมด (Tanaka Fusashiro, *Mass Retirement May Lead to Loss of Technical Skills: Companies Agonize over the Transmission of Expertise*. In *Japan Spotlight* (November/December 2005) p.12-15)
- ⁴ การสำรวจประจำปีของสำนักงานกฤษฎีกา ในปี ค.ศ. 2005 ในเรื่องแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการออมทรัพย์ของประชากร คาดการณ์ว่าอัตราการออมทรัพย์ของครอบครัวจะลดลงเมื่อประชากรผู้สูงวัยเข้าสู่ช่วงการเกษียณอายุ (<http://www8.cao.go.jp/kourei/english/annualreport/2005/05wp-e.html>)
- ⁵ เนื่องจากหลังจากปี ค.ศ. 2010 ประชากรรุ่น Baby Boom จะต้องได้รับการดูแลจากสวัสดิการสังคมต่างๆ อย่างเต็มตัว อาทิ เงินบำนาญสาธารณะ การรักษาพยาบาล การประกันสุขภาพและการดูแลในระยะยาว เท่ากับเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบในการใช้จ่ายจากภาครัฐที่คาดว่าจะต้องใช้งบประมาณถึง 20.5% ของ GDP ภายในปี ค.ศ. 2015 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงิน/การคลังของประเทศเป็นอย่างมาก (Yoshida Kazuo, *The Effect of The Baby Boomer Generation on Japan* . In *Japan Spotlight* (November/December 2005) p.10-11)
- ⁶ จาก "Efforts Towards the Creation of Long-Term Care Insurance". *The Japan Times: Saturday, Feb. 11, 2006*
- ⁷ Cabinet Office, Government of Japan, *White Paper on Birthrate Declining Society*. 2004 edition
- ⁸ Shigesato Takahashi, *The Falling Birthrate and Changes in the Shape of Marriage and Family*. In *Demography of the Declining Birthrate* (2004)
- ⁹ Dai Higashino, *Strategies for Greater Prosperity Despite the Declining Population*. (2005) และ www.infojapan.org/policy/human/child/initiaireport/measure.html

Yokoso!
JAPAN

ตะลุยกแดนปลาติบ

โดย ภาณุมาศ รักชาติยิ่งชีพ

๕

วันที่ 12 มิถุนายน ที่ผ่านมานี้ เป็นอีกวันหนึ่งที่ชาวญี่ปุ่นทั้งมวลน่าจะจดจำได้ไม่มีวันลืม ทั้งนี้เพราะขุนพลทีมชาติญี่ปุ่นได้รับบทเรียนอันเจ็บปวด จากการแข่งขันนัดแรก ของศึกฟุตบอลโลก 2006 ที่เยอรมนี โดยตัวแทนของพวกเขาต้องประสบความพ่ายแพ้อย่างย่อยยับด้วยผลการแข่งขันถึง 1-3 ทั้งๆ ที่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้เหนือกว่าทีมชาติออสเตรเลีย คู่แข่งจากดาวนั้ อันเดอร์เกือบตลอดทั้งเกมส์ แต่ด้วยความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่าในช่วงไม่กี่นาทีสุดท้าย “หายนะแห่งความฝัน” อันยิ่งใหญ่จึงได้บังเกิดขึ้น โดยที่ “ผู้เล่นคนที่ 12” ซึ่งรายล้อมอยู่รอบสนามได้แต่รวดราวักหน้ากล่ำกลืนรับความจริงอันสุดแสนจะทันทนด้วยหัวใจที่ยิ่งยง

เนื่องด้วยโชคชะตาที่ทำให้ผมได้มีโอกาสไปสัมผัสกับการแข่งขันฟุตบอลโลก 2006 ถึงขอบสนาม ซึ่งหมายรวมไปถึงการแข่งขันนัดระหว่างทีมชาติญี่ปุ่นและทีมชาติออสเตรเลียด้วย ตะลุยกแดนปลาติบในฉบับนี้จึงขออนุญาตนำท่านผู้อ่านลัดเลาะข้ามทวีปและกลายร่างเป็น “ปลาติบตะลุยกเมืองเบียร์” เพื่อเล่าขานบรรยากาศอันเร้าใจในสนามและสีสันกองเชียร์ลูกพระอาทิตย์ที่นำเกรงขาม รวมทั้งเป็นการรำลึกถึงสปิริตอันยิ่งใหญ่ของ “ซามูไรสีน้ำเงิน” หรือ 23 ขุนพลทีมชาติญี่ปุ่นที่ได้

ต่อสู้อย่างทรหด แม้ว่าในท้ายที่สุดแล้ว ผลงานของพวกเขาในศึกฟุตบอลโลก 2006 จะไม่สมดังความมุ่งมาดที่วางไว้ก่อนที่ทัวร์นาเมนต์จะเริ่มขึ้น ซึ่งถ้าหากท่านผู้อ่านพร้อมแล้ว ก็ขอเชิญตะลุยกไปพร้อมกันเลยครึบ...

จุดเริ่มต้นของโศกนาฏกรรม
เมื่อครั้งปลาติบตะลุยก
เมืองเบียร์

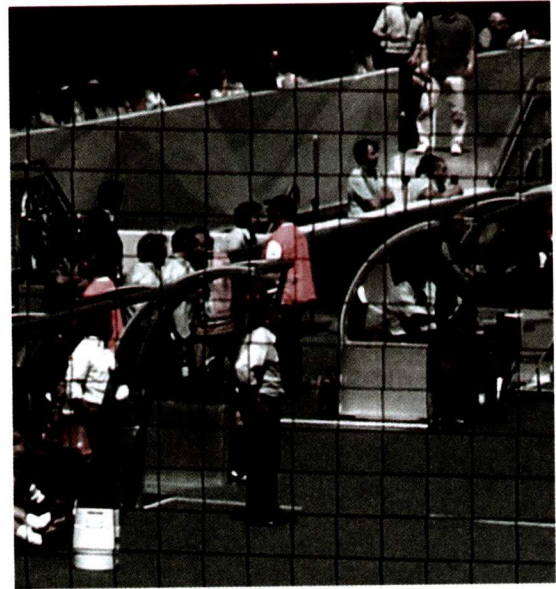
“ชาмуโรสีน้ำเงิน”

ทีมชาติญี่ปุ่น คือ ผู้ครองตำแหน่งแชมป์เอเชีย ทีมล่าสุด อีกทั้งเป็นการครองตำแหน่งดังกล่าว 2 สมัย ติดต่อกัน และเป็นสมัยที่ 3 ในการแข่งขัน 4 ครั้งหลังสุด นอกจากนี้ พวกเขายังถือเป็นทีมแรกของโลกที่ผ่านรอบคัดเลือกและได้สิทธิ์เข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลโลก 2006 เป็นทีมที่ 2 ต่อจากทีมชาติเยอรมนี เจ้าภาพ ที่ได้สิทธิ์เข้าร่วมการแข่งขันโดยอัตโนมัติ ซึ่งความยอดเยี่ยมทั้งหมดนี้ คือ บทพิสูจน์ว่าชาмуโรสีน้ำเงินเป็นทีมที่มีมาตรฐานสูงที่สุดในทวีปเอเชีย ณ เวลานี้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าทีมชาติญี่ปุ่นจะถูกมองว่าเป็นทีมที่มีองค์ประกอบหลายประการที่โดดเด่น เช่น มาตรฐานการเล่นที่เหนือกว่าทีมจากทวีปเอเชียโดยทั่วไป พลัสใจที่เหลือเฟือ รวมทั้งทรัพยากรนักเตะคุณภาพสูงที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศยุโรปอีกมากมาย แต่พวกเขากลับถูกคาดหวังว่าจะสิ้นสุดเส้นทางในศึกฟุตบอลโลก 2006 เพียงแค่รอบแรกเท่านั้น เนื่องจากความไม่ลงตัวในหลายส่วน เช่น แท็คติก (Tactic) หรือระบบและรูปแบบการเล่นที่จำกัด เกมส์รับที่ยังมีช่องว่างอีกมากให้ต้องปรับปรุงและเกมส์รุกที่ยังไม่มีความเฉียบคมเพียงพอ

แต่กระนั้นก็ตาม โดยที่ตระหนักถึงศักยภาพของ ทีม รวมทั้งคุณภาพของคู่แข่งร่วมสาย อันประกอบไปด้วยทีมชาติบราซิล ซึ่งเป็นแชมป์เก่า ทีมชาติโครเอเชีย ทีมอันดับจากคาบสมุทรบอลข่าน และทีมชาติออสเตรเลีย ยอดทีมจากโอเชียเนีย (OCENIA) แล้ว ชิโก้ (Zico) หัวหน้าผู้ฝึกสอนทีมชาติญี่ปุ่นซึ่งเป็นที่ปรึกษาโค้ชทีมชาติบราซิล ในช่วงทศวรรษที่ 1980 รวมทั้งสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย (JFA) ได้มุ่งหวังว่า ทีมชาติญี่ปุ่นจะสามารถผ่านเข้าสู่รอบ 16 ทีมสุดท้ายได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป้าหมายนี้เทียบได้เท่ากับผลงานที่พวกเขาเคยทำได้ในศึกฟุตบอลโลก 2002 ที่ญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพร่วมกับเกาหลีใต้แน่นอน

“เพราะอะไรก็เกิดขึ้นได้ เพียงแต่พวกเราต้องห้ามก่อความผิดพลาดง่ายๆ ขึ้นในทุกเสี้ยววินาที” ชิโก้ ได้กระตุ้นลูกทีมก่อนที่ทัวนาเมนต์จะเริ่มต้นขึ้น

ชิโก้ หัวหน้าผู้ฝึกสอนทีมชาติญี่ปุ่น ขณะยืนบัญชาการเกมส์อยู่ข้างสนาม

ความมั่นใจของทีมชาติญี่ปุ่นได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างเปี่ยมล้นก่อนที่พวกเขาจะลงสนามพิสูจน์ตนเองในศึกฟุตบอลโลก 2006 เมื่อพวกเขาแสดงผลงานชั้นยอด ในนัดกระชับมิตร ที่ยันเสมอทีมชาติเยอรมนี 2-2 ที่สนามโบ อรีนา เมืองเลเวอร์คูเซิน ก่อนที่ทัวนาเมนต์ดังกล่าวจะเริ่มต้นขึ้นเพียงหนึ่งสัปดาห์ โดยพวกเขาสามารถออกนำไปก่อนถึง 2-0 ก่อนที่จะถูกตีเสมอในช่วงท้ายเกมส์ ซึ่งผลการแข่งขันดังกล่าวถือเป็นพัฒนาการก้าวกระโดดในช่วง 17 เดือน ภายหลังจากที่พวกเขาต้องพ่ายแพ้อย่างหมดรูปให้กับขุนพลทีมอินทรีเหล็กไปถึง 0-3 ที่สนามโยโกฮามะ สเตเดียม เมืองโยโกฮามะ เมื่อเดือนธันวาคม 2004

“ผมมีความสุขมากกับรูปแบบการเล่นของเราในวันนี้ เพราะมีเพียงไม่กี่ชาติเท่านั้นในโลกนี้ที่มีศักยภาพดีกว่าทีมชาติเยอรมนี” ชิโก้ ให้สัมภาษณ์อย่างอารมณ์ดี ภายหลังจากเกมส์นัดนั้น โดยเขายังได้กล่าว

เพิ่มเติมอีกว่า “ผู้เล่นของเราได้แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่ง แม้ว่าจะยังมีบางสิ่งที่ต้องแก้ไข แต่การแข่งขันนัดนี้ก็มีส่วนช่วยพวกเราเป็นอย่างยิ่ง” ซึ่งสิ่งที่ตำนานลูกหนังแซมบ้าได้กล่าวถึงนั้นก็คือการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำประตูและการแก้ไขข้อผิดพลาดในแผงหลัง โดยเฉพาะการลดการทำฟาล์วที่ไม่จำเป็น ซึ่งเป็นสาเหตุของการเสียประตูในนัดนี้

อย่างไรก็ดี แม้จะยังมีข้อผิดพลาดอีกมากมายให้ต้องเปลี่ยนแปลง แต่คำยกย่องของเยอร์เก้น คลิ้นส์มันน์ (Jurgen Klinsmann) หัวหน้าผู้ฝึกสอนทีมชาติเยอรมนี ที่ว่า “เกมส์ของพวกเขารวดเร็วมาก อีกทั้งเกมส์รุกของพวกเขาก็น่าประทับใจอย่างยิ่ง” ก็ถือเป็นเครื่องยืนยันถึงคุณภาพของยอดทีมจากทวีปเอเชียได้เป็นอย่างดี

และด้วยศักยภาพของนักเตะชั้นยอดในทีมรวมทั้งขวัญและกำลังใจของนักเตะในทีมที่เพิ่มขึ้นอย่างมากภายหลังจากการแข่งขันนัดดังกล่าว ทำให้พวกเขาที่ได้พบกับประสบการณ์อันล้ำค่า เริ่มเปี่ยมล้นไปด้วยความเชื่อมั่น

“คู่แข่งทีมอื่นๆ อาจจะลงเล่นด้วยนักเตะที่มีชื่อเสียง แต่ญี่ปุ่นก็จะลงเล่นโดยที่ไม่กลัวใครหน้าไหนทั้งนั้น” ชุนสุเกะ นากามูระ (Shunsuke Nakamura) ตัวทำเกมส์ (Playmaker) ของทีมกล่าวอย่างมั่นใจ

“หากเรารักษามาตรฐานแบบนี้ได้ตลอดรอดฝั่งแล้ว เราก็สามารถต่อสู้กับทีมระดับโลกด้วยฟอร์มการเล่นที่ดีที่สุดของเรา” ฮิเดโตะชิ นากาตะ (Hidetoshi Nakata) นักเตะที่มีประสบการณ์มากที่สุดในทีมกล่าวซ้ำ

นอกจากนี้ ผลการแข่งขันนัดดังกล่าวไม่เพียงแต่เพิ่มความเชื่อมั่นให้กับพลพรรคชาмуโร สิ้นน้ำเงินขั้นเท่านั้น แต่มันยังช่วยทำให้บรรยากาศในค่ายเก็บตัวดียิ่งขึ้นอีก โดยช่วยลดความขัดแย้งของนักเตะในทีมที่มีต่อฮิเดโตะชิ นากาตะ ซึ่งถูก

มองว่าได้รับการดูแลมากเกินไปจากซิโก้ ที่มักกล่าวซ้ำเสมอว่า “เราไม่สามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขันฟุตบอลโลกได้ด้วยศักยภาพที่จำกัดในระดับทวีปเอเชีย ซึ่ง ฮิเดตะ คือ กุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพทีมของเรา”

อีกทั้งดาราสัญญาของทีมอย่าง ชินจิ โอนิโนะ (Shinji Ono) ก็ได้ออกมายอมรับอย่างเต็มใจถึงบทบาทการเป็นตัวสำรอง “มันคงไม่ใช่ ถ้าหากผมจะบอกว่าไม่เคยนั่งเป็นตัวสำรองมาก่อน ผมพร้อมแล้วที่จะนั่งรอที่ข้างสนาม สิ่งที่ผมหวังก็คือผมจะได้ลงเล่นในศึกฟุตบอลโลก”

ด้วยความพร้อมของทีมชาติญี่ปุ่นเหล่านี้ได้ทำให้ เปเล่ (Pele) ยอดนักเตะอันดับหนึ่งตลอดกาลของวงการลูกหนังโลก ถึงกับออกมายอมรับอย่างเต็มปากเต็มคำ ว่า “ผมเชื่อว่าทีมชาติญี่ปุ่นน่าจะก้าวไปได้ไกลกว่าเดิม”

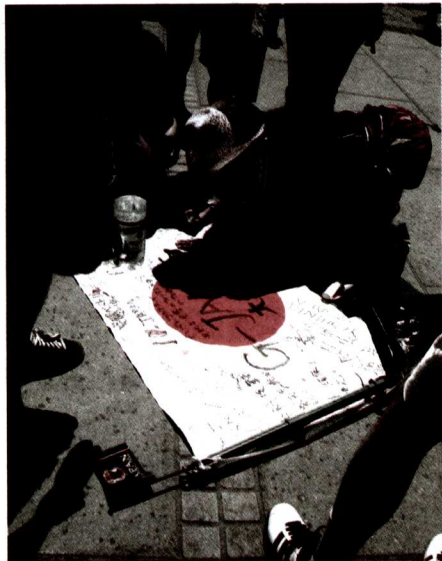
แม้ว่าตามสถิติแล้ว เจ้าของฉายาไข่มุกดำ มักจะทำนายทายหักเรื่องราวในวงการฟุตบอลผิดพลาดเป็นประจำก็ตาม แต่ด้วยศักยภาพของชาмуโร สิ้นน้ำเงินก็ทำให้คำพยากรณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะถูกต้องอย่างยิ่งในโอกาสนี้

“ผู้เล่นคนที่ 12”

ทีมชาติญี่ปุ่น มีกำหนดจะต้องลงสนามนัดแรก ในศึกฟุตบอลโลก 2006 พบกับทีมชาติออสเตรเลีย ในวันที่ 12 มิถุนายน ภายหลังจากนัดเปิดสนามได้เริ่มบรรเลงเพลงแข่งกัน 3 วัน อย่างไรก็ตาม หากจะกล่าวถึงบรรยากาศในภาพรวมแล้ว กองเชียร์จากแดนอาทิตย์อุทัย คือ สีสันหนึ่งที่แต่งแต้มให้มหกรรมกีฬาอันยิ่งใหญ่นี้ คึกคักมากขึ้นจนล้นเหลือ

จะว่าไปแล้วและคงไม่ใช่เรื่องที่เกินเลยไปนัก หากจะบอกว่าบรรยากาศในช่วงหลายวันแรกของศึกฟุตบอลโลกครั้งนี้ไม่คึกคักมากนัก ซึ่งสาเหตุประการสำคัญอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจาก

ศักยภาพของทีมชาติเยอรมนี เจ้าภาพที่ยังไม่ดีพอ จนทำให้ชาวเยอรมันที่ไม่ต้องการคาดหวังในทีมชาติของพวกเขาค่อนข้างเมินเฉยต่อมหกรรมกีฬาระดับโลกครั้งนี้ ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวทำให้คลื่นสึนามิเงิน อันเกิดจากการที่กองเชียร์ชาวญี่ปุ่น ทุกเพศทุกวัยพร้อมใจเดินเกาะกลุ่มกันสวมใส่เสื้อทีมชาติ ที่สกรีนชื่อและหมายเลขของนักเตะที่ตนเองรักเด่นหราอยู่กลางหลัง กลายเป็นจุดเด่นที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจนจากทั่วทุกสารทิศ

สีสนของ "ผู้เล่นคนที่ 12"

และเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน ได้มาถึง ฮับบาห์นฮอป (Hauptbahnhof) หรือสถานีรถไฟหลักของเมืองต่างๆ ก็คลาคล่ำไปด้วยกองทัพแฟนบอลจากทวีปเอเชียที่ต่างเร่งมุ่งหน้าเดินทางสู่เมืองไกเซอร์สเลาเทิร์น (Kaiserslautern) ที่เป็นสังเวียนนัดแรกของทีมชาติญี่ปุ่นในศึกฟุตบอลโลก 2006 ซึ่งคงไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นเลยไปอีกเช่นกัน หากจะกล่าวว่บรรยากาศในวันดังกล่าวนี้ ถือได้ว่ามีความคึกคักมากที่สุดวันหนึ่งนับตั้งแต่ทิวนาเมนต์ได้เริ่มต้นขึ้น

ในความเป็นจริงแล้ว เมืองไกเซอร์สเลาเทิร์น เป็นเมืองเจียบสงบที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ ไกลพรมแดนที่ติดกับฝรั่งเศส โดยมีประชากรเพียง 100,000 คน ด้วยเหตุนี้ สีสนของแฟนบอลจากแดนไกลร่วมแสน ทั้งสีน้ำเงินจากแดนอาทิตย์อุทัย แซมด้วยสีเหลืองทองจากดาวนั้ อันเดอร์ จึงน่าจะทำให้วันนี้กลายเป็นวันที่คึกคักที่สุดในรอบหลายสิบปีของเมืองเล็กๆ แห่งนี้เลยทีเดียว

กระนั้นก็ตาม แม้ว่าบรรยากาศในเมืองจะดูมีความคึกคักเพียงใด ก็ยังดูเหมือนว่าจะเป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของบรรยากาศในสนาม ภาพอัฒจันทร์ที่ละลานตาไปด้วยสีน้ำเงิน

ทะมึนเปรียบประหนึ่งคลื่นยักษ์ที่พร้อมถาโถมและเสียงตะโกนกู่ก้องกัมปนาทคล้ายดั่งอัสนีบาตที่พร้อมจะพาดพิ่น น่าจะเป็นตัวเร่งเร้าและเพิ่มความมั่นใจให้ทีมชาติของพวกเขาอีกอึกโข รวมทั้งน่าจะกัดกร่อนพลังใจของคู่ต่อสู้ได้อีกไม่น้อย

“1-2 นิปปอนๆๆ”

ทั่วทั้งสนามละลานตาไปด้วยกองเชียร์จากตะวันออกไกล

นี่คือเสียงที่ใครก็ตามในสนามต่างได้ยินกันจนหูชา นอกจากนี้ ยังมีบทเพลงอีกมากมายที่กองเชียร์ลูกพระอาทิตย์ต่างช่วยกันขับขานอย่างไม่ขาดสาย และเมื่อการแข่งขันได้เริ่มดำเนินไปกระทั่ง มาร์ค ซวาเซอร์ (Mark Schwarzer) ผู้รักษาประตูทีมชาติออสเตรเลีย กะจังหวะออกมาตัดลูกโยนของซุนซูเกะ นากามูระ ผิดพลาด จนทำให้ลูกโด่งที่ดูเหมือนจะไม่มีอันตรายกลายเป็นประตูแรกของทีมชาติฮอนดูรัสในศึกฟุตบอลโลก 2006 มันก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไรมายั้ง “ผู้เล่นคนที่ 12” ให้หยุดเปล่งเสียงกู่ก้องได้อีกต่อไป

กองเชียร์จากแดนปลาติบได้ตั้งใจก่อน

“3-1 to the Socceros...”

แฟนบอลออสซี่นับหมื่นต่างแออัดเปล่งเสียงประสาน ภายหลังจากทีมซอคเกอร์รูส์สามารถสร้างปาฏิหาริย์พลิกกลับมาถล่มทีมชาติญี่ปุ่น ยอดทีมจากเอเชีย ไปด้วยผลการแข่งขันที่ขาดลอยถึง 3-1 ทั้งๆ ที่รูปเกมส์ก่อนที่ ทีม คาฮิลล์ จะยิงประตูตีเสมอได้นั้น ยักษ์ใหญ่จากแดนจิงโจ้แสดงผลงานได้อย่างไม่มีวีแววแห่งความหวังด้วยประการทั้งปวง จนกระทั่งสาวกของทีมจากดาวอันเดอร์ ได้แต่นั่งนิ่งเงียบยอมรับชะตากรรมที่ไม่อาจปฏิเสธ

หากจะว่าไปนั้น สนามฟรีตซ์ วอลเตอร์ สเตเดียม (Fritz Walter Stadium) แห่งเมืองไกเซอร์สเลาเทิร์น ซึ่งมีความจุ 46,000 คน น่าจะมีขนาดเล็กมาก เมื่อเทียบกับความแออัดและความคับคั่งของแฟนบอลชาวญี่ปุ่นและชาวออสซี่ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกอณูของสนาม และคงจะมีขนาดที่เล็กเกินไปเมื่อเทียบกับอารมณ์ความรู้สึก (Passion) ของกองเชียร์ทั้งสองฝ่ายที่ต่างงัดเอาที่เด็ดในการเชียร์ออกมาเร่งเร้าทีมชาติของตนเองอย่างไม่ขาดสาย ประหนึ่งกับต้องการที่จะถล่มอีกฝ่ายหนึ่งให้พินาศลงในทุกด้าน จนทำให้บรรยากาศ การแข่งขันในวันนี้ อาจจะเป็นวันที่เปี่ยมล้นไปด้วยสีสัน ความสนุกสนานและความเร้าใจมากที่สุดในการแข่งขันฟุตบอลโลกครั้งนี้ ซึ่ง

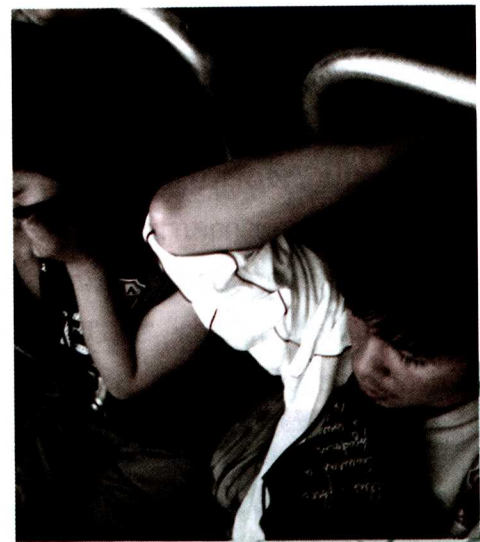
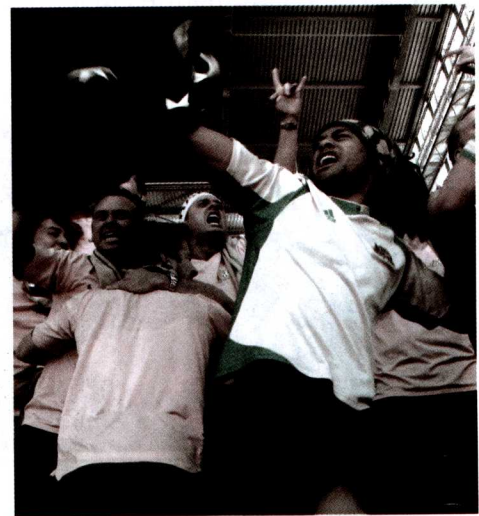
จะมียกเว้นก็เพียงแต่ในด้านรูปแบบการเล่นและเทคนิคด้านฟุตบอลเท่านั้นที่ถือว่าธรรมดาเมื่อเทียบกับมาตรฐานความเป็นฟุตบอลโลก

กระนั้นก็ตาม หากมองในภาพรวมแล้ว รูปแบบการเล่นของทีมชาติออสเตรเลียเสียถือได้ว่าเป็นรองทีมชาติญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัด และด้วยความผิดพลาดอย่างง่าย ๆ ของผู้รักษาประตู มาร์ค ซวาเซอร์ อีกทั้งยังไม่สามารถที่จะตั้งเกมส์ของตนเองเพื่อพลิกสถานการณ์ที่ย่ำแย่ได้ สิ่งเหล่านี้ยิ่งทำให้ทีมชาติซอคเกอร์รูส์ (Socceroos) ต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นรองสุดกู่ จนกระทั่งแฟนบอลในสนามหลายคนถึงกับบ่นพึมพำว่า “พวกออสเตรเลียเล่นฟุตบอลกันเป็นหรือไม่??”

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วง 8 นาทีสุดท้ายของเกมส์นี้ เป็นเครื่องตอกย้ำอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างระหว่างทีมจากทวีปเอเชียและทีมจากโลกตะวันตก นั่นก็คือที่เด็ดที่ขาดและความนิ่งในเกมส์

เมื่อพิจารณาในแง่ของทักษะความสามารถของ 11 ผู้เล่นตัวจริงของทั้งสองทีม จะเห็นได้ว่าในภาพรวมแล้ว ทีมชาติญี่ปุ่นมีเทคนิคและความคล่องตัวที่สูงกว่า ในขณะที่ทีมชาติออสเตรเลียมีพลัง ความแข็งแกร่ง รวมทั้งวิญญานเพชรฆาตมากกว่า ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ทำให้ในท้ายที่สุดแล้ว ทีมซามูไรสีน้ำเงินก็ไม่สามารถรักษารูปเกมส์และสกอร์ที่เหนือกว่าไว้ได้

หากย้อนกลับไปในสนามเมื่อตอนช่วงประมาณนาทีที่ 85 นั้น ทิวทัศน์บริเวณต่างก้องกังวาลไปด้วยพลังเสียงของพลพรรคกองเชียร์จากแดนปลาดิบ แต่เมื่อสถานการณ์ได้เปลี่ยนผันไปในห้วงเวลานั้น สีหน้าและแววตาที่หมัดหวังของกองเชียร์ชาวออสเตรเลียก็ได้ระเบิดออกมากลายเป็นคลื่นเสียงอันกึกก้อง จนกระทั่งพวกเขาบางคนคงจะไม่ทันได้เห็นนักเตะเพื่อนร่วมชาติของเขาใช้โอกาสอันน้อยนิดแปรเปลี่ยนเป็นสกอร์ขึ้นมาได้ ซึ่งคงไม่จำเป็นต้องบรรยายมากกว่าในวินาทีนั้น กองเชียร์จากตะวันออกไกลทั้งหลายจะมีสีหน้าเช่นไร และในท้ายที่สุด ประตู 3-1 ก็ได้ตอกย้ำให้ความรู้สึกเหล่านั้นยิ่งดังดังกังวาลไปจนยากจะบรรยาย

สะใจ VS ปวดใจ

ภายหลังออกจากสนาม การเฉลิมฉลองอย่างสุดเหวี่ยงของกลุ่มชนจากดาว์อันเดอร์ด้วยการร้องตะโกน

“Can you believe it??”

“Aussie go marching on..”

“3-1 to the Socceroos..”

เหล่านี้เป็นเพียงบางส่วนของคำต่างๆ ที่ชาวออสเตรเลียได้เปล่งออกมาพร้อมกับการกระโดดโลดเต้นแสดงออกถึงความสะใจอย่างล้นเหลือ ซึ่งตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับความรู้สึกของชาวญี่ปุ่นที่ดูผิดหวังและซึมเศร้า

หัวเราะทีหลัง ดังกว่า ไบรอนว่า

แต่กระนั้นก็ตาม ภาพการนั่งปลอบใจผู้แพ้ การพูดคุยกันถึงรูปเกมส์ รวมทั้งการอวยพรซึ่งกันและกัน ก็น่าจะทำให้ความรู้สึกหดหูของกองเชียร์เลือดซามูไรบรรเทาเบาบางลงไปบ้าง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า บรรยากาศภายหลังเกมส์นัดนี้คือการบรรลุถึงเป้าหมายของคำขวัญในการจัดการแข่งขันฟุตบอลโลกครั้งนี้ที่ว่า “A Time to Make Friends” อย่างที่พูด

มิตรภาพ
ไร้พรมแดน

อย่างไรก็ตาม บทเพลงในท่วงทำนอง Go West ที่ว่า “3-1 to the Socceroos...” น่าจะตอกย้ำให้ขุนพลแดนปลาดิบและชาวญี่ปุ่นทุกคนต้องจดจำไปอีกนาน หากพวกเขาต้องการจะพัฒนาและยกระดับทีมของตนเองให้ก้าวขึ้นไปสู่การเป็นยอดทีมระดับโลก

บทเรียนราคาแพง

“เราควรจะได้รับผลการแข่งขันที่ดีกว่านี้ ชัยชนะอยู่ในกำมือของเรา แต่ฟุตบอลยอมนำมาซึ่งผลการแข่งขันที่ไม่คาดฝันเสมอๆ” เรียวยตะ คิมูระ (Ryota Kimura) ผู้ซึ่งได้รับรางวัลกองเชียร์สีสัน (the Hyundai Fan of the Match) ของนัดที่ทีมชาติญี่ปุ่นพบกับทีมชาติโครเอเชีย ได้กล่าวไว้ก่อนที่การแข่งขันนัดที่สอง ในศึกฟุตบอลโลก 2006 ของพลพรรคลูกพระอาทิตย์จะเริ่มต้นขึ้น

แน่นอนว่า ผลการแข่งขันนัดดังกล่าวไม่ได้นำมาซึ่งบรรยากาศที่ตึงเครียดในค่ายเก็บตัวของทีมชาติญี่ปุ่น

“ผมได้แต่ช็อคกับสิ่งที่เกิดขึ้น บรรยากาศของทีมภายหลังจากการแข่งขันสิ้นสุดลงเหมือนโลกแทบแตกสลาย” คำกล่าวของโยชิคัตสึ คาวางูชิ (Yoshikatsu Kawaguchi) ผู้รักษาประตูประสบการณ์สูงของทีมยืนยันถึงสถานการณ์ที่ย่ำแย่ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ขุนพลทีมชาติญี่ปุ่นคนอื่นๆ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ไม่รู้ว่าจะพูดอะไรดี”

ความรู้สึกดังกล่าวนี้ตรงกันข้ามกับบรรยากาศในค่ายเก็บตัวของทีมชาติออสเตรเลียอย่างที่สุด

“เราแทบลอบไปถึงพระจันทร์ เพราะเราต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นรองเกือบทั้งเกมส์และแทบจะหาหนทางในการต่อกรกับพวกเขาไม่ได้เลยด้วยซ้ำ” คำสัมภาษณ์ของ จอห์น อลอยซี (John Aloisi) กองหน้าตัวเก่าของทีมยืนยันได้เป็นอย่างดี

เกิดอะไรขึ้นกับ
ชาмуไรสิน้ำเงิน??

แล้วอะไรคือสาเหตุที่ทำให้ทีมชาติญี่ปุ่นต้อง
ประสบกับวิบากกรรมเช่นนั้น??

“ประตูดิเสมคือจุดสำคัญที่เปลี่ยนเกมส์ให้มา
อยู่ในกำมือของเรา” ทิม แคฮิลล์ (Tim Cahill) ผู้เล่น
ยอดเยี่ยม (Budweiser Man of the Match) ในนัด
ดังกล่าว ซึ่งถูกเปลี่ยนตัวลงมาแล้วยิ่งถึง 2 ประตู พลิก
สถานการณ์ให้ทีมชาติออสเตรเลียสร้างปาฏิหาริย์ได้
อย่างเหลือเชื่อ กล่าวไว้ประการฉะนี้

คำกล่าวนี้สอดคล้องคล่องกับการให้สัมภาษณ์ของ
ทสึเนยาสุ มียาโมโตะ (Tsuneyasu Miyamoto) ที่ได้
กล่าวถึงสถานการณ์ตอนที่เสียประตูแรกว่า “พวกเรา
พยายามตั้งสติแล้วกระตุ้นกันเองว่า เราต้องรักษาหนึ่ง
คะแนนของเราไว้ แต่แล้วเราก็ก่อความผิดพลาดซ้ำแล้ว
ซ้ำเล่า”

อย่างไรก็ดี แม้ ชิโก้ ตำนานลูกหนังชาวบราซิล
จะให้สัมภาษณ์ยอมรับว่า “การพ่ายแพ้ด้วยช่องว่างขนาด
นี้ถือเป็นความรวดร้าวที่อยากจะยอมรับ” แต่เขาก็ยืนยันว่า
“ไม่มีเหตุผลที่เราจะต้องนั่งคร่ำครวญจนเกินไป เราจะ
เดินหน้าต่อเพื่อเอาชนะในเกมส์ต่อไป และประสบการณ์
ในนัดนี้จะช่วยเราอย่างมาก”

“ถึงบัดนี้ก็อยู่ที่ตัวของพวกเขาแล้วว่าจะต้องการ
เดินออกจากทิวนาเมนต์ด้วยการพ่ายแพ้อีกครั้ง แล้ว
ปล่อยให้การฝึกซ้อมอย่างทรหดในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา
สูญเปล่าลงไปหรือไม่ ผมเชื่อมั่นในทีมของผม เราจะลง
สนามเพื่อแสดงคุณภาพ(ของทีม)ของเรา”

ญี่ปุ่น : ดิที่ที่สุดของเอเชีย แต่ยังไม่ดีพอสำหรับฟุตบอลโลก

ภายหลังจากการแข่งขันนัดแรก
สิ้นสุดลง ทีมชาติญี่ปุ่นต้องตกอยู่ใน
สถานการณ์ที่หลังพิงฝา โดยพวกเขาไม่
สามารถพบกับความปราชัยได้อีก แม้ว่าจะ
ต้องเจอกับคู่ต่อสู้ที่แข็งแกร่งกว่าอย่าง
ทีมชาติโครเอเชีย และทีมชาติบราซิล

และด้วยการต่อสู้อย่างเต็ม
ศักยภาพ ทำให้พวกเขาสามารถเก็บคะแนน
แรกในศึกฟุตบอลโลก 2006 ได้ในนัดที่พบ
กับทีมชาติโครเอเชีย โดยการแข่งขันนัด
ดังกล่าวที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีโอกาสเก็บชัยชนะ
แต่ก็ไม่สามารถฉกฉวยโอกาสไว้ได้ด้วยกัน
ทั้งคู่ สิ้นสุดลงด้วยผลการแข่งขัน 0-0

ภายหลังจากการแข่งขัน ปีแอร์
ลิทบาร์ทสกี (Pierre Littbarski) อดีต
นักเตะทีมชาติเยอรมนี ชูตแชมป์โลก เมื่อ
ปี ค.ศ. 1990 ผู้ซึ่งได้ไปค้าแข้งและเป็น
ผู้ฝึกสอนอยู่ในญี่ปุ่นมาตั้งแต่เจ-ลีก เพิ่งถูก
ก่อตั้งได้กล่าววิจารณ์ผลงานของกองหน้า
ทีมชาติญี่ปุ่นในนัดดังกล่าวไว้อย่างเจ็บแสบว่า
“รูดี โพลเลอร์ (Rudi Voeller-อดีตเพื่อน
ร่วมทีมชูตแชมป์โลกของเขา) จะสามารถ
ทำประตูได้ในจังหวะที่อัตสึชิ ยานางิซาวะ
(Atsushi Yanagisawa) พลาด แม้ว่าเขา
จะใส่เฟือกลงสนามก็ตาม” ซึ่งคำวิจารณ์
ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื้อรัง
ของชาмуไรสิน้ำเงินเป็นอย่างดี

ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ด้วย
คะแนนเพียงหนึ่ง จากการลงสนาม 2 นัด
ทำให้แม้ว่าทีมชาติชาмуไรสิน้ำเงินจะยังคงมี
โอกาสในการเข้ารอบ 16 ทีมสุดท้าย แต่
ความหวังก็ถือได้ว่าริบหรี่เต็มทน เนื่องจาก
พวกเขาต้องการผลชนะถึง 2-0 เป็นอย่าง

น้อยในการลงสนามพบกับทีมชาติบราซิล ซึ่งเป็นแชมป์โลก ในขณะที่ต้องภาวนาให้ทีมชาติออสเตรเลียไม่ชนะทีมชาติโครเอเชีย หรือทีมชาติมากรุกชนะทีมจากดาวนั้ อันเดอร์ ไมเกิน 1 ประตู คงไม่ถึงเป็นเรื่องที่เกินเลยไปแม้แต่น้อยหากจะกล่าวว่าญี่ปุ่นต้องการปาฏิหาริย์อย่างมหาศาล

กระนั้นก็ตาม แม้จะต้องพบกับสถานการณ์ที่เกินกว่าการคาดหมายก่อนลงสนามในนัดที่สาม ซึ่งเป็นผลมาจากผลงานอันย่ำแย่ในช่วงสองนัดแรก แต่ขุนพลทีมชาติญี่ปุ่นทุกคนต่างยืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่า “เราจะสู้อย่างเต็มที่ตราบเท่าที่ยังคงมีโอกาสแม้เพียงน้อยนิด”

“เราเชื่อว่าจะสามารถคว้าทีมชาติบราซิลลงได้ เพราะฟุตบอลมาพร้อมกับเรื่องที่ไม่คาดฝันเสมอ เราจะแสดงให้เห็นว่าการต่อสู้ที่แท้จริงนั้นเป็นเช่นไร และถึงแม้ว่าเราจะตกรอบเราก็สามารถออกจากสนามได้ด้วยความภาคภูมิใจ” ชิโก้ ได้กล่าวกระตุ้นลูกทีมอีกครั้งก่อนที่การแข่งขันนัดสุดท้ายของทีมชาติญี่ปุ่นในศึกฟุตบอลโลก 2006 จะเริ่มต้นขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนาคามุระที่ว่า “เรามีทางเลือกเดียวคือต้องแสดงผลงานที่ดีที่สุดเพื่อล้มทีมชาติบราซิล มันเป็นเรื่องสุดแสนจะยาก แต่เรายังคงมุ่งมั่นว่าจะทำได้”

ชาмуไรสีน้ำเงินพร้อมผู้ตายเสมอเพื่อผู้เล่นคนที่ 12

อย่างไรก็ดี ด้วยความผิดพลาดเล็กน้อยๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้ทีมชาติญี่ปุ่น ซึ่งสามารถทำผลงานได้อย่างเหลือเชื่อ ด้วยการออกนำทีมชาติบราซิลไปก่อน 1-0 ต้องประสบกับความพราชัยสังท้ายศึกฟุตบอลโลก 2006 ของพวกเขาถึง 1-4

“หลังจากขึ้นมา เรามั่นใจว่าเราจะสามารถเอาชนะได้ แต่ประตูตีเสมอทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง เราไม่สามารถรวบรวมสติและแสดงผลงานได้เหมือนช่วงแรกอีกเลย” อาคิระ คาจิ (Akira Kaji) ปราการหลังตัวเก่งของทีมกล่าวอย่างท้อแท้

“เราไม่สามารถตั้งสมาธิเริ่มต้นเกมส์ครึ่งหลังได้เหมือนเช่นครึ่งแรก ประตูตีเสมอมาในช่วงเวลาที่ย่ำแย่ ซึ่งทำให้เราไม่สามารถรับมือสถานการณ์ภายหลังจากนั้นได้” จุนอิจิ อินาโมโตะ (Junichi Inamoto) กองกลางที่ค้าแข้งอยู่ในอังกฤษมา 5 ปี กล่าวอย่างหมดหวัง

“ผลการแข่งขันคงไม่ย่ำแย่เท่านี้ หากเราสามารถรักษาสกอร์ที่นำอยู่ 1-0 ได้จนจบครึ่งแรก แต่กระนั้นก็ตาม เราได้แสดงให้เห็นถึงสปิริตอันแรงกล้า” คำสัมภาษณ์ของชิโก้ได้ย้ำให้เห็นว่าสมาธิคือ สิ่งที่ทีมชาติญี่ปุ่นยังขาดอยู่อีกมาก แม้ลูกทีมของเขาจะเปี่ยมล้นไปด้วยความมุ่งมั่นก็ตาม

ความฝันที่ยังคงไม่สิ้นสุด

ภายหลังจากตกรอบอย่างรวดเร็วเกินความมุ่งหวัง ชิโก้ ซึ่งมีสัญญาสุภาพบุรุษกับสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยญี่ปุ่นว่าจะยุติการเป็นหัวหน้าผู้ฝึกสอนได้แถลงถึงผลงานในภาพรวมตลอดช่วงระยะเวลา 4 ปี ในการดำรงตำแหน่งรวมทั้งผลงานของทีมชาติญี่ปุ่นในการแข่งขันฟุตบอลโลก 2006 ว่า “เราฝึกซ้อมการส่งลูกบอลให้ตุงตาข่ายกันอย่างหนักในแต่ละวัน แต่มันเป็นเรื่องยากกว่านั้นอีกหลายเท่าในการแข่งขันฟุตบอลโลก” (โดย) ...ความผิดพลาดทั้งหมด (ในศึกฟุตบอลโลก 2006 นั้น) ไม่ได้เกิดจากการแข่งขันนัดสุดท้าย แต่

มันเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาเพียง 8 นาทีสุดท้ายในนัดที่พบกับทีมชาติออสเตรเลีย ซึ่งถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เป็นจุดเปลี่ยนแห่งตำนานของเรา และเราตระหนักทันทีนับตั้งแต่บัดนั้นว่าเป็นเรื่องยากอย่างสุดประมาณที่เราจะผ่านเข้ารอบ”

“ผมได้ทำดีที่สุดแล้ว แม้เราจะล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายของเราคือการทะลุเข้าสู่รอบ 16 ทีมสุดท้าย แต่วงการฟุตบอลอาชีพของญี่ปุ่นเพิ่งก้าวเข้ามาได้เพียง 10 ปี พวกเขายังคงต้องเดินต่อไปอีกระยะหนึ่งเพื่อเทียบชั้นกับมหาอำนาจในวงการลูกหนังโลก”

“ผมขอขอบคุณสำหรับการสนับสนุนในการทำงานตลอดช่วงระยะเวลา 4 ปี เรามีช่วงเวลาที่เหน็ดเหนื่อยในการผ่านเข้าสู่รอบสุดท้าย แต่ทุกอย่างก็สำเร็จได้ด้วยหยาดเหงื่อของพวกเขาเอง ผมได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่จะทำได้เพื่อทีมชาติญี่ปุ่นแล้ว”

สนามพริตซ์ วอลเตอร์ สเตเดียม แห่งเมือง ไคเซอร์สเลาเทิร์น สังเวียนแข้งอันเป็นจุดเริ่มต้นของหายนะแห่งความฝันของชาวญี่ปุ่น

ทีมชาติญี่ปุ่นสามารถพัฒนาศักยภาพและก้าวขึ้นมาต่อสู้กับทีมระดับโลกได้ด้วยการวางแผนงานอย่างเป็นระบบการทำงานอย่างมุ่งมั่น รวมทั้งวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลและยังคงไม่สิ้นสุดตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมา แม้ผลการแข่งขันในศึกฟุตบอลโลกครั้งนี้จะไม่สมความมุ่งหมาย แต่ความฝันของพวกเขา ก็ไม่ได้จบลง

“ผมนั่งหันหน้าเข้าหน้าต่างแล้วเห็น (ภาพสะท้อนของ) นากาตะ (ที่นั่งริมทางเดิน) กำลังร้องไห้” ซาบุโระ คาวาบุชิ (Saburo Kawabuchi) ประธานสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทย ญี่ปุ่น ได้กล่าวถึงบรรยากาศบนรถในระหว่างเดินทางออกจากสนามโอลิมปิก สเตเดียม (Olympic Stadium) ที่กรุงเบอร์ลิน (Berlin) ซึ่งเป็นสังเวียนแข้งสุดท้ายที่พลพรรคชาวมุโรสึน่าเงิน ได้มีโอกาสวาดลวดลายในศึกฟุตบอลโลก 2006

ผิดพลาดเป็นบทเรียน แปรเปลี่ยนเป็นเข้มแข็ง

“ผมเชื่อว่าเขากำลังผิดหวังอย่างแรงกล้า แต่มันเป็นเรื่องสำคัญที่นักเตะจะต้องนำความผิดหวังเสียใจมาแปรเปลี่ยนเป็นแรงผลักดันเพื่อยกระดับทักษะของพวกเขาให้จงได้ เรายังคงขาดความแข็งแกร่งในการแข่งขันครั้งนี้ ซึ่งเราได้แต่จำใจยอมรับทุกสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นไป แล้วเริ่มต้นเตรียมพร้อมสำหรับการแข่งขันครั้งต่อไป”

ไม่ต้องแปลกประหลาดใจแต่ประการใด หากสักวันหนึ่ง เราจะได้เห็นทีมชาติญี่ปุ่นที่แข็งแกร่งขึ้นมาด้วย “ความฝัน” ที่ไม่มีวันสิ้นสุด

ข้อมูลจาก

ด้อย พันไมล์, “3-1 to the Socceros...”, เกษขอบสนามเยอรมัน : สยามกีฬา ราชัน 14 มิถุนายน 2006, หน้า 10
<http://fifaworldcup.yahoo.com/06/en/w/hfc/>
<http://www.jfa.or.jp/eng/daihyo/>
<http://www.jfa.or.jp/eng/news/>
<http://www.komchadluek.net/2006/specialreport/WorldCup2006/jpn.html>

J-Culture

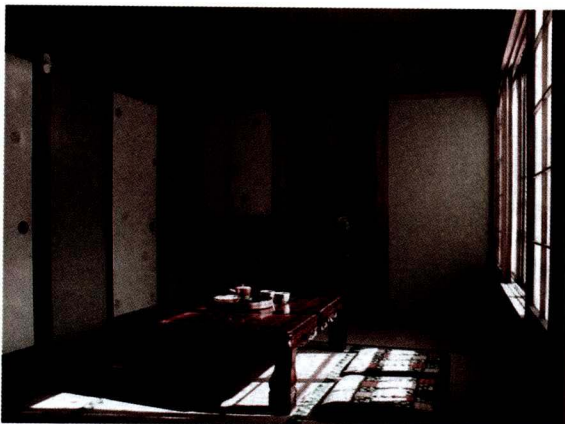
โดย สุรเดช คลั่งมงคล*

7

ในอดีตสมัยเมื่อครั้งที่ชาวญี่ปุ่นยังไม่มีห้องอาบน้ำส่วนตัวใช้ในครัวเรือนของตนเองนั้น “เซนโตะ” (Sento) หรือห้องอาบน้ำสาธารณะ เป็นสถานที่ที่ชาวญี่ปุ่นได้ไปใช้บริการในการชำระล้างร่างกาย รวมทั้งใช้เป็นโอกาสในการพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือมิตรสหาย ซึ่งชาวญี่ปุ่นที่ใช้บริการเซนโตะเหล่านี้ก็ต้องนำเสื้อผ้า ผ้าขนหนู สบู่หรือเครื่องอาบน้ำต่างๆ มาจากบ้านของตนเอง เพราะมีเซนโตะเพียงบางแห่งเท่านั้นที่มีบริการสิ่งเหล่านี้ โดยคิดค่าธรรมเนียมเล็กน้อย

อย่างไรก็ดี ด้วยวิวัฒนาการของสังคมทำให้ในปัจจุบันนี้ ครัวเรือนญี่ปุ่นส่วนใหญ่ต่างมีห้องอาบน้ำส่วนตัวในเคหสถานของตนเองและแม้จะมีชาวญี่ปุ่นบางส่วนที่ยังคงไปใช้บริการเซนโตะอยู่บ้างเป็นครั้งคราว แต่ก็มีความถี่น้อยลงไม่เหมือนเช่นในอดีต บทบาทของเซนโตะจึงค่อยๆ ถูกลดความสำคัญลงอย่างต่อเนื่องจนส่งผลให้ปริมาณของเซนโตะเหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น

แต่กระนั้นก็ตาม ภายใต้รูปแบบทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าเซนโตะจะถูกลดความสำคัญลง แต่ห้องอาบน้ำรูปแบบใหม่ ซึ่งมีบริการเสริมและสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่า เช่น บริการนวดตัว สระว่ายน้ำ ห้องซาวน่า ห้องบริหารร่างกาย ห้องสนทนาการ รวมทั้งบ่อน้ำแร่ธรรมชาติ โดยเฉพาะสถานตากอากาศอันเป็นที่ตั้งของบ่อน้ำร้อนต่างๆ ก็ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งห้องอาบน้ำรูปแบบใหม่นี้โดยมากจะมีลักษณะเป็นแบบ “เรียวกัน” (Ryokan) กล่าวคือ เป็นโรงแรมที่ตกแต่งห้องพักและนำเสนอการบริการด้วยรูปแบบวัฒนธรรมญี่ปุ่นดั้งเดิม

เหล่านี้คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมญี่ปุ่น ที่คุณสามารถสัมผัสได้ที่ “เรียวกัน” (ภาพในหน้า 46-47 จาก <http://www.theorientalcaravan.com/images/Postcard%20from%20Nagasaki/Momajiyama%20Ryokan.JPG>, <http://home.catv.ne.jp/dd/hirvonen/vuoristo/ryokan.jpg> และ http://mh024.k12.sd.us/ryokan.meal_3.JPG)

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น

โดยทั่วไปนั้น ผู้มาพักที่เรียวกันจะต้องทำการอาบน้ำและแช่น้ำแร่ก่อนเวลาอาหารเย็นหลังจากนั้นจึงดื่มด่ำกับรสชาติของอาหารญี่ปุ่นขนานแท้ที่ถูกปรุงรสอย่างประณีตและประดับประดาอย่างวิจิตร ซึ่งถูกเสิร์ฟในห้องอาหารแบบญี่ปุ่น โดยต้องนั่งทานบนเสื่อทาทามิ (Tatami) แล้วจึงอาบน้ำและแช่น้ำแร่ในช่วงเวลาพักผ่อนและก่อนอาหารเช้า อีก 2 รอบ

การดื่มด่ำในยามค่ำคืนที่เรียวกันเป็นประสบการณ์ที่มีอาจบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้ เพราะผู้มาเยือนสามารถสัมผัสได้ถึงความผ่อนคลายและความสุนทรีย์ของวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่แทรกตัวอยู่ในทุกอณู เรียวกันจึงไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับชาวญี่ปุ่นเท่านั้น แต่ชาวต่างชาติก็ไม่ควรพลาดประสบการณ์อันน่าประทับใจนี้เช่นกัน

อย่างไรก็ดี หากมีเวลาไม่มากพอ เราก็ไม่จำเป็นต้องใช้บริการค้างคืนที่เรียวกันแต่อย่างใด โดยเราสามารถอาบน้ำและแช่น้ำแร่ได้ตามต้องการ เพราะเรียวกันส่วนใหญ่ก็เป็นห้องอาบน้ำที่ยินดีให้บริการแก่ผู้มาเยือนทุกท่านในช่วงกลางวันอยู่แล้ว นอกจากนี้ โดยส่วนใหญ่แล้ว บริเวณข้างเรียวกัน

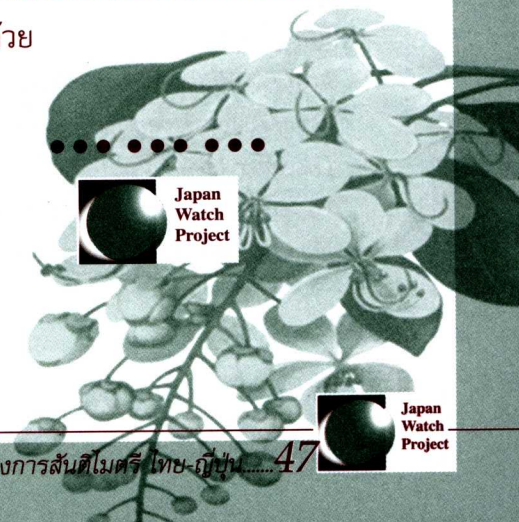

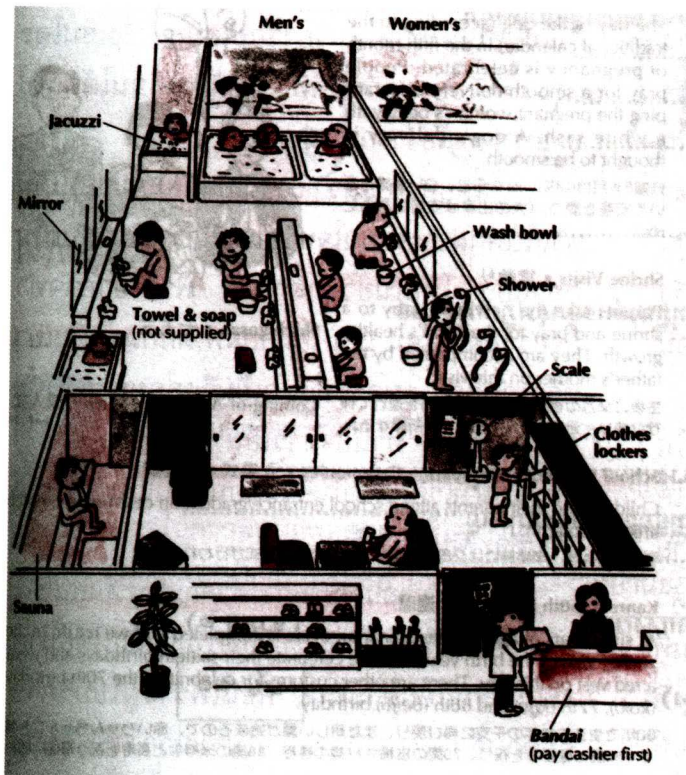
ก็มักมีเซนโตะเปิดให้บริการอยู่เสมอ ซึ่งเซนโตะเหล่านี้ก็มีบ่อน้ำแร่ชั้นดีที่รอให้ผู้มาเยือนได้ลงไปอาบน้ำและแช่ร่างกายเช่นกัน

โดยทั่วไปแล้ว ชาวญี่ปุ่นนิยมชมชอบเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจหรือใช้บริการเรียวกันเป็นอย่างมาก ยิ่ง โดยในช่วงกลางวัน พวกเขาอาจทำกิจกรรมสมัยใหม่ เช่น เล่นกอล์ฟ ตกปลา เดินเขา หรือเล่นสกี จนกระทั่งตกเย็นจึงค่อยมาอาบน้ำและแช่น้ำแร่ ทานอาหารเย็น ก่อนที่จะอาบน้ำและแช่น้ำแร่อีกครั้งในช่วงก่อนนอนและช่วงเช้านี้ก่อนที่จะเดินทางกลับ

สิ่งที่น่าสนใจประการสำคัญสำหรับเซนโตะหรือเรียวกันก็คือ ลักษณะของห้องอาบน้ำนั้น โดยมากจะถูกแยกออกตามเพศ ทั้งนี้เพราะผู้ใช้บริการทุกท่านจำเป็นต้องเปลือยกายในระหว่างใช้บริการ อย่างไรก็ตาม ห้องอาบน้ำรวมก็ยังมีพบได้ในพื้นที่ชนบท โดยเฉพาะในบริเวณที่ห้องอาบน้ำนั้นตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีทัศนียภาพสวยงาม แต่ไม่สามารถแยกห้องอย่างเป็นสัดส่วนได้ แต่กระนั้นก็ตาม ไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจแต่อย่างใด หากห้องอาบน้ำรวมโดยมากนั้น จะมีผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

ในส่วนของผู้ที่ไม่สะดวกใจที่จะเปลือยกายต่อหน้าคนหมู่มากนั้นก็ไม่ต้องกังวลใจแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะยังมีเรียวกันบางแห่งที่เปิดให้บริการ “คาชิกิริ” (Kashikiri) หรือห้องอาบน้ำส่วนตัว รวมทั้ง “คาโซคุบุโระ” (Kazokuburo) หรือห้องอาบน้ำเฉพาะครอบครัวด้วย

เซนโตะหรือเรียวกันแต่ละแห่งนั้นอาจมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันไป แต่ขั้นตอนเหล่านี้เป็นข้อควรปฏิบัติโดยทั่วไปในการใช้บริการห้องอาบน้ำสาธารณะ ซึ่งจะช่วยให้คุณสามรถติดต่อกับฟูโระได้ดียิ่งขึ้น

1. จ่ายค่าบริการที่เคาเตอร์ แล้วนำเสื้อผ้าและเครื่องอาบน้ำต่างๆ ติดตัว โดยแยกเข้าห้องอาบน้ำตามเพศ
2. ถอดเสื้อผ้าออก แล้ววางไว้ในตระกร้าหรือล็อกเกอร์ในห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย ในกรณีที่มีล็อกเกอร์ควรเก็บของมีค่าไว้ในนั้น แต่อย่าลืมนำเครื่องอาบน้ำต่างๆ เข้าไปในห้องอาบน้ำกับคุณด้วย
3. โดยทั่วไป ชาวญี่ปุ่นคุ้นเคยกับการเปลือยกายเพื่อใช้บริการห้องอาบน้ำสาธารณะ การจงใจสวมใส่อาภรณ์ใดๆ เพื่อปกปิดร่างกายในระหว่างการใช้บริการถือเป็นเรื่องไม่ควรอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม คุณสามารถนำผ้าขนหนูผืนเล็กติดตัวเพื่ออำพรางจุดซ่อนเร้นของคุณได้

4. ขำระล้างร่างกายของคุณให้สะอาดในพื้นที่อาบน้ำ ก่อนที่คุณจะทิ้งตัวลงแช่น้ำร้อนในอ่างน้ำ โดยต้องพึงระวังไม่ให้ผ้าขนหนูผืนนั้นสัมผัสกับน้ำ ในระหว่างที่คุณกำลังอาบน้ำเป็นอันขาด
5. หลังจากอาบน้ำเสร็จเรียบร้อย จึงลงแช่น้ำร้อนในอ่างน้ำ ซึ่งในเวลานี้ ผ้าขนหนูของคุณสามารถสัมผัสกับน้ำได้แล้ว อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อพึงระวังว่าน้ำในอ่างน้ำมีความร้อนราว 40-44 องศาเซลเซียส ดังนั้น จึงควรลงน้ำอย่างช้าๆ และไม่ควรเคลื่อนไหวร่างกายในน้ำ เพราะอาจทำให้เกิดอาการเวียนศีรษะได้
6. หลังจากแช่น้ำร้อนไปได้สักระยะหนึ่ง เมื่อร่างกายรู้สึกอบอุ่นให้ลุกออกจากอ่างน้ำ แล้วอาบน้ำชำระล้างร่างกายด้วยสบู่อีกครั้งหนึ่ง โดยควรระวังมิให้ฟองสบู่กระเด็นเข้าไปในบ่อน้ำ เมื่ออาบน้ำเสร็จเรียบร้อยอย่าลืมทำความสะอาดบริเวณที่คุณอาบน้ำให้เรียบร้อย
7. ลงแช่น้ำร้อนในอ่างน้ำอีกครั้ง ทำใจให้สบาย ผ่อนคลาย มีความสุขกับไออุ่นของน้ำ
8. ภายหลังจากเสร็จสิ้นการแช่น้ำในอ่างน้ำเป็นครั้งที่ 2 แล้ว อย่านำชำระล้างร่างกายด้วยน้ำประปาอีกเป็นอันขาด เพราะแร่ธาตุต่างๆ ในน้ำกำลังเข้าไปเสริมสร้างสุขภาพของคุณอยู่ สิ่งที่คุณควรทำก็เพียงแต่ปิดน้ำออกจากผ้าขนหนู แล้วใช้ผ้านั้นเช็ดตัวให้หมาด
9. หลังจากนั้นจึงออกจากบริเวณบ่อน้ำ แล้วกลับสู่ห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกาย แล้วใช้ผ้าขนหนูผืนใหม่เช็ดตัวให้แห้ง และเมื่อแต่งองค์ทรงเครื่องเสร็จเรียบร้อย ก็ถือเป็นอันสิ้นสุดพิธีในการใช้บริการห้องอาบน้ำสาธารณะ

(ภาพจาก Japan at a Glance updated . Tokyo: Kodansha 2001. p.65)

ข้อมูลจาก

<http://web-japan.org/kidsweb.html>

<http://www.japan-guide.com.html>

Discover Japan Vol.1 Words, Customs and Concepts. Tokyo: Kodansha. 1986. p.146-147

Experiencing Japanese Culture an activity and Q-A approach. Tokyo: KEK. 1989. p.60-63

Japan as it is. Tokyo: Gakken. 1990. p.135

J-Quiz

โดย สุรเดช คล่องมงคล*

พจนาน : ข้อใดเป็นลักษณะของ
น้ำร้อนที่ใช้สำหรับ “ฟูโระ” (Furo)
หรือการอาบน้ำร้อนในรูปแบบญี่ปุ่น
ที่ถูกต้องที่สุด?

- ก) น้ำร้อนที่ใช้สำหรับอาบน้ำเป็น
น้ำเดียวกันสำหรับสมาชิก
ทั้งครอบครัว
- ข) น้ำร้อนที่ใช้สำหรับอาบน้ำจะต้อง
ผสมด้วยซอสถั่วเหลือง เพื่อ
ให้มีกลิ่นหอม
- ค) น้ำร้อนที่ใช้สำหรับอาบน้ำจะไหล
มาจากฝักบัว

(⇒ คำเฉลยได้ที่หน้า 50)

ว่าด้วยทัศนคติด้านการอาบน้ำ...

ชาวญี่ปุ่นหลงใหลและชื่นชอบ “ฟูโระ” (Furo) หรือ การอาบน้ำร้อนในรูปแบบญี่ปุ่น เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะฟูโระ ไม่ได้เป็นเพียงแค่การชำระคราบโคลนที่เกิดจากอากาศร้อนหรือสร้างความอบอุ่นแก่ร่างกายในวันที่ลมฟ้าเห็บหนาวเท่านั้น แต่มันยังเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและเสริมสร้างความสดชื่นกระปรี้กระเปร่า ภายหลังจากการทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยในวันที่แสนยาวนานอีกด้วย สำหรับขั้นตอนของฟูโระนั้น เริ่มต้นจากการชำระล้างร่างกายอย่างหมดจดที่บริเวณข้างอ่างน้ำ ด้วยการตักน้ำร้อนในอ่างน้ำมาอาบ แล้วจึงลงไปแช่ร่างกายในอ่างน้ำ ซึ่งการแช่ดังกล่าวนี้ก็เพื่อสร้างความผ่อนคลายแก่จิตใจ มิใช่เพื่อการชำระล้างร่างกายแต่อย่างใด

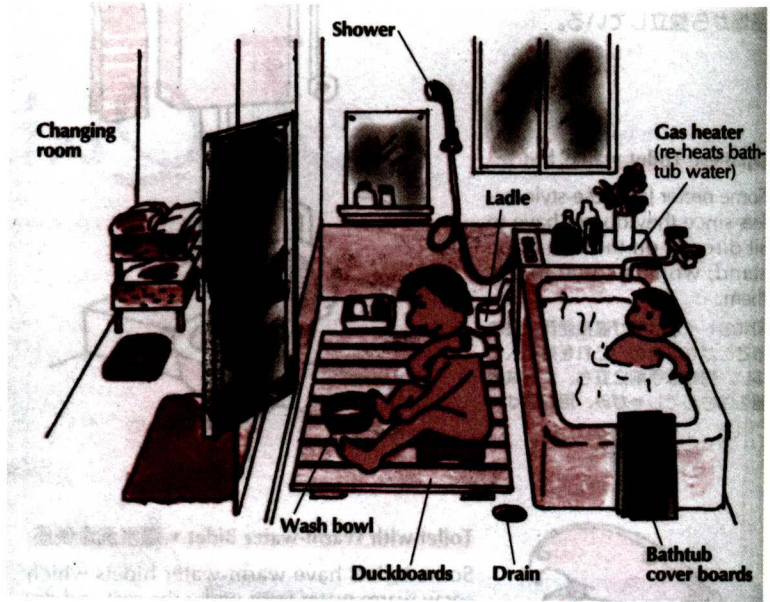
ภายหลังจากแช่น้ำได้สักครู่ ให้ลุกออกจากอ่างน้ำ เพื่อทำความสะอาดร่างกายด้วยสบู่ที่บริเวณข้างอ่างน้ำอีกครั้ง และเมื่อล้างโคลนสบู่ออกเป็นที่เรียบร้อย จึงลงไปแช่ร่างกายในอ่างน้ำอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งภายหลังจากแช่น้ำได้อีกสักครู่ จึงลุกออกจากอ่างน้ำ เช็ดตัวให้แห้งแล้วแต่งกายตามปกติ ก็ถือเป็นอันสิ้นสุดขั้นตอนของฟูโระ

* ผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการสันติโมตรีไทย-ญี่ปุ่น

โดยทั่วไป อ่างน้ำที่ใช้สำหรับฟูโระนั้น จะถูกเติมเต็มด้วยน้ำอุ่น อุณหภูมิประมาณ 40-42 องศาเซลเซียส ซึ่งการชำระล้างร่างกายก่อนลงแช่ร่างกายในอ่างน้ำ และการไม่ใช้สบู่หรือสารชำระล้างใดๆ ในขณะที่แช่อยู่ในอ่างน้ำ ทำให้น้ำร้อนดังกล่าวสามารถใช้ได้สำหรับสมาชิกทั้งครอบครัว โดยไม่สกปรกแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ชาวญี่ปุ่นบางคนยังอาจจะนำกลีบดอกไอริส (Iris) ยูซุ (Yuzu) หรือผลส้ม หรือสารหอมระเหยต่างๆ มาใส่ไว้ในน้ำร้อนเพื่อสร้างสุนทรสสัมผัส อันจะทำให้การแช่ร่างกายในอ่างน้ำสามารถผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี มีข้อควรพึงระวังสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับฟูโระก็คือ ไม่ควรขยับตัวในขณะที่แช่ร่างกายอยู่ในอ่างน้ำมากนัก เพราะการเคลื่อนไหวร่างกายจะเป็นการกระตุ้นให้ร่างกายรู้สึกร้อนยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจทำให้เกิดอาการวิงเวียนศีรษะหรือเป็นลมได้ และเมื่อแช่ร่างกายในอ่างน้ำเสร็จเรียบร้อยแล้วอย่าปล่อยให้ตัวปล่อยน้ำทิ้งเป็นอันขาด เพราะน้ำร้อนดังกล่าวยังคงสะอาดและพร้อมที่จะให้สมาชิกของครอบครัวท่านอื่นสามารถเข้ามาใช้ต่อได้

โดยทั่วไป ห้องอาบน้ำ ซึ่งชาวญี่ปุ่นมักจะสร้างแยกจากห้องส้วมนั้น ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ติดกับประตู ซึ่งเป็นที่ตั้งของอ่างล้างหน้า อันเป็นส่วนที่ใช้สำหรับล้างหน้า แปรงสีฟัน รวมทั้งถอดเสื้อผ้าและแต่งกาย ในขณะที่ส่วนถัดไปที่ตั้งอยู่ภายใน ซึ่งเป็นที่ตั้งของอ่างน้ำและบริเวณที่ใช้สำหรับชำระล้างร่างกาย เป็นส่วนที่ใช้สำหรับอาบน้ำ โดยห้องอาบน้ำสมัยใหม่นั้นระบบคอมพิวเตอร์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ชาวญี่ปุ่นสามารถควบคุมและกำหนดเวลาเปิด-ปิด ปริมาณและอุณหภูมิของน้ำ ได้ตามต้องการ (ภาพจาก *Japan at a Glance updated*. Tokyo: Kodansha. 2001. p.64)

วิสัยทัศน์ : จากสาระ “ว่าด้วยทัศนคติด้านการอาบน้ำ...” ข้างต้น คำตอบของคำถามที่ว่า “ข้อใดเป็นลักษณะของน้ำร้อนที่ใช้สำหรับ “ฟูโระ” (Furo) หรือ การอาบน้ำร้อนในรูปแบบญี่ปุ่นที่ถูกต้องที่สุด?” จึงเป็น ก) น้ำร้อนที่ใช้สำหรับอาบน้ำเป็นน้ำเดียวกันสำหรับสมาชิกทั้งครอบครัว นั่นเอง...

ข้อมูลจาก
<http://web-japan.org/kidsweb.html>
<http://www.japan-guide.com.html>

โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น เปิดรับพิจารณาบทความ

7 นวาระก้าวเข้าสู่ปีที่ 3 ของจดหมายข่าวโครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น โครงการฯ ได้ทำการพัฒนาทั้งในส่วนของเนื้อหา รูปเล่ม และความถี่ในการจัดพิมพ์ เพื่อให้สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการเพิ่มแรงมูมที่หลากหลาย โครงการฯ จึงมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้เปิดเวทีให้นักคิด/นักเขียนรุ่นใหม่ได้มีพื้นที่ในการนำเสนอผลงานสู่สาธารณชน

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาบทความ

1. ผลงานที่ถูกละเลือกต้องเป็นชิ้นงานที่ผู้เสนอผลงานได้เขียนขึ้นเอง และไม่มีปัญหาเรื่องลิขสิทธิ์ โดยมีภาพประกอบตามสมควร (หากผลงานเคยถูกตีพิมพ์แล้วกรุณาแจ้งรายละเอียดการตีพิมพ์ที่ผ่านมาทุกครั้ง)
2. ผลงานที่ถูกละเลือกต้องมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น ความยาวประมาณ 3-10 หน้า (หากมีเนื้อหาสะท้อนนัยยะต่อประเทศไทยจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ)

3. ไม่จำกัดรูปแบบการเขียน (หากเป็นบทความ จะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ)
4. ผู้สนใจสามารถเสนอผลงานได้ไม่จำกัดจำนวน
5. ผลงานที่ถูกละเลือกให้ใช้การพิมพ์ แบบอักษร Cordial New ขนาด 16
6. ผลงานที่ถูกละเลือกจะไม่มีการสงวนลิขสิทธิ์ ผู้เสนอผลงานจ้กต้องทำสำเนาบทความเก็บไว้
7. โครงการฯ จ้กดูแลรักษาต้นฉบับของทุกท่านอย่างดีที่สุด แต่โครงการฯ จ้กไม่รับผิดชอบในกรณีที่เกิดการสูญหาย
8. หากผลงานได้รับการตีพิมพ์ ผู้เสนอผลงานจะได้รับผลตอบแทนตามอัตราของบทความที่ถูกละเลือกตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ พร้อมเอกสารจดหมายข่าวฉบับที่ผลงานถูกละเลือกตีพิมพ์

คุณสมบัติของผู้เสนอผลงาน

นักเรียน นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไป

การเสนอผลงาน

1. ผู้สนใจกรุณาส่งผลงานที่ถูกละเลือกตามหลักเกณฑ์ข้างต้น โดยจัดทำเป็นสำเนา 1 ชุด และแผ่นดิสก์บรรจุไฟล์ผลงาน 1 แผ่น พร้อมระบุชื่อ นามสกุล สถานที่ทำงานหรือสถานศึกษา ที่อยู่ /เบอร์โทรศัพท์/E-mail ที่สามารถติดต่อได้สะดวก และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน (เพื่อเป็นหลักฐานในการชำระค่าตอบแทน)
2. ผู้สนใจสามารถส่งผลงานได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้
 - ด้วยตนเองที่โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น
 - ทางไปรษณีย์ โดยระบุที่มุมซองว่า “เสนอบทความจดหมายข่าว”
 - ทางโทรสาร โดยระบุที่หัวกระดาษว่า “เสนอบทความจดหมายข่าว”
 - ทาง E-mail โดยระบุหัวเรื่องว่า “เสนอบทความจดหมายข่าว”

(ดูรายละเอียดสถานที่ติดต่อได้ที่ปกหลัง)

The Other sides of the SUN.....

เจ้าของ : โครงการสันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น (สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)
วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัย บทความและสาระความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับญี่ปุ่น แก่ผู้กำหนดนโยบาย ข้าราชการและผู้สนใจทั่วไป

บรรณาธิการ : นายสุรเดช คล่องมงคล
ที่ปรึกษาของบรรณาธิการ : ผศ.ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ
กองบรรณาธิการ : นายเอกสิทธิ์ หนูนักดี, นางสาวมณีนุช สัมมาชีวกิจ
สถานที่ติดต่อ : ชุดโครงการ “สันติไมตรีไทย-ญี่ปุ่น” ห้อง 337 ชั้น 3 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทรศัพท์ : 0-2613-2315
โทรสาร : 0-2221-2422 E-mail address : japanwatch_2006@yahoo.com

พิมพ์ที่ : บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด 70 ถนนราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพฯ Thailand 10200
โทร : 0-2221-9781, 0-2222-5555, Email address : borpitt@asianet.co.th